

Economisch-Statistische Berichten

Verschuivingen in het consumptiepatroon

★

Mr. G. H. Dijkmans van Gunst

De verhouding van Overheid en
bedrijfsleven in het vervoer

★

Ir. A. Groothoff

De capaciteit van de staalproducerende
industrie in de Verenigde Staten
en Rusland

★

Drs. M. C. Tideman

Nieuwe wegen voor de groothandel

★

M. H. Vloeberghs

De economische toestand van
Belgisch Kongo in 1955

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

4le JAARGANG

No. 2047

WOENSDAG 12 SEPTEMBER 1956

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Voorfchotten op effecten en
schatkistpapier

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

EERSTE NEDERLANDSCHE

VERZEKERING-MIJ. OP HET LEVEN EN TEGEN
INVALIDITEIT N.V.

- Pensioenregelingen
- Risico-herverzekering van pensioenfonds
- Aanvullingen op het wettelijk bodempensioen

HOOFDKANTOOR:
JOHAN DE WITTLAAN 50 — 'S-GRAVENHAGE
TEL. 01700-51.43.51

beschikbare krachten

Bedrijfsjurist

29 jaar, enige jaren praktijkervaring, in opleiding voor belastingconsulent, zag zich gaarne geplaatst in verantwoordelijke functie bij middelgrote onderneming. Brieven onder no. E.-S.B. 34-2, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

Het Landbouw-Economisch Instituut, Afdeling
Streekonderzoek vraagt:

een landbouwkundig ingenieur

(Richting N.L. IV)

of

een academisch gevormde sociaal econoom

met kennis van de Landbouw.

Brieven naar Van Stolkweg 29, 's-Gravenhage.

(Zie voor vacatures ook de achterpagina)

R. Mees & Zoonen

Bankiers en

Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage

Delft - Schiedam - Vlaardingen

Alblasserdam

Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit; Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES. VOOR BELGIE: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Verschuivingen in het consumptiepatroon

In tegenstelling tot de periode 1950-1952, toen in verband met de vijandelijkheden in Korea een toenemend deel der produktiefactoren in plaats van voor particulier verbruik voor oorlogsdoeleinden moest worden aangewend en het voor consumptie beschikbare inkomen als gevolg van verzwaarde belastingen minder snel kon stijgen, is sedert 1953 het verbruik in de meeste industrielanden van het westen vrijwel proportioneel met het nationaal produkt gestegen. Volgens gegevens uit het „World Economic Survey 1955”¹⁾ hebben alle belangrijke bestanddelen van het consumptiepakket in deze stijging gedeeld. In ongelijke mate echter. Zo was de toeneming van het textielverbruik, behalve in Nederland en West-Duitsland, tamelijk gering, terwijl de aanzienlijke — doch niettemin bij de algemene verbruiksstijging ten achter blijvende — toeneming der uitgaven voor voedingsmiddelen in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan een grotere consumptie van produkten van betere kwaliteit.

Het meest opvallende verschijnsel is de verschuiving in het verbruikspatroon ten gunste der duurzame verbruiksgoederen. Zoals bovenstaande tabel doet zien steeg de verbruik van deze goederen, wier aandeel in het totale verbruik van 1950 tot 1952 vrijwel stabiel was gebleven, te beginnen met 1953 sneller dan de consumptie als totaliteit. In Frankrijk, Engeland en Zweden bij voorbeeld, waar het aandeel dezer goederen in het verbruikspakket in 1952 resp. 4,8, 7,4 en 12,4 pCt. bedroeg, was in 1954 resp. 16, 30 en 45 pCt. der verbruikstoename op duurzame verbruiksgoederen gericht. Uit de laatste drie kolommen van de tabel blijkt, dat met name de stijging der uitgaven voor gemotoriseerde vervoermiddelen in 1953 en 1954 zeer sterk was.

In 1955 zette zich deze tendentie in de meeste landen

voort. In Zweden, Denemarken, Noorwegen en Engeland werden echter consumptie beperkende maatregelen genomen, wier uitwerking o.a. blijkt uit het aanzienlijk geringere stijgingspercentage in de sector der duurzame verbruiksgoederen in Zweden en Engeland, alsmede uit het feit, dat de uitgaven voor auto's in Noorwegen en Denemarken ten opzichte van 1954 een duidelijke daling te zien gaven. Opmerkelijk is ten slotte, dat het verbruik in Canada en de Verenigde Staten een van dat in de Westeuropese landen afwijkend beeld vertoonde. Zowel

in 1953 als in 1955 steeg het aanzienlijk; in het recessiejaar 1954 echter was de stijging gering. De grootste schommelingen deden zich voor in de sector der duurzame verbruiksgoederen; met name de aankopen van auto's vertoonden scherpe fluctuaties.

Het „Survey” schrijft de hierboven gesignaleerde verschuivingen in het consumptiepatroon, behalve uiteraard aan de gestegen inkomens, in hoofdzaak toe aan de grotere produktie van duurzame verbruiksgoederen na het

beëindigen van het Korea-conflict en aan de snelle uitbreiding van het consumentenkrediet. Dat dit laatste niet alleen in Amerika, maar ook in West-Europa en in betekenis toenemende rol is gaan spelen, moge blijken uit de volgende cijfers: het in West-Duitsland uitstaande krediet neemt de laatste jaren met meer dan 30 pCt. per jaar toe; in Frankrijk en België bedroeg de stijging in 1955 naar schatting resp. 40 en 20 pCt. en voor Nederland wordt de toeneming der afbetalingsomzet van 1953 op 1954 door het C.B.S. geraamd op ruim 40 pCt. In Engeland werd in 1954/55 15 pCt. van alle nieuwe auto's — tegen 8 à 9 pCt. in 1952/53 —, 70 à 80 pCt. der meubelen en 50 à 70 pCt. der radio- en televisietoestellen in huurkoop verkocht; in België ca. 70 pCt. van alle auto's en 50 à 60 pCt. van alle motorrijwielen en radiotoestellen.

Landen	Procentuele verandering ten opzichte van voorgaande periode								
	in de reële consumptie						in de consumptieve uitgaven voor auto's a)		
	totale consumptie			duurzame verbruiksgoederen a)					
	1953	1954	1955	1953	1954	1955	1953	1954	1955
België	0,6	1,1	..	0,0	8,0	..	9	16	16
Denemarken ..	5,3	5,1	-2,0	10,4	11,3	..	162	37	-29
Frankrijk	3,8	4,7	6,2	7,0	15,9	15,0	7	15	25
W.-Duitsland ..	9,6	8,1	10,0	15,7	10,4	13,3b)	..	24	30
Italië	7,7	2,3	4,4	..	7,6	9,0	26	22	..
Nederland	4,8	5,5	6,1	..	9,9	8,4	39	55	41b)
Noorwegen	2,1	5,1	3,0	..	..	..	0	64	-11
Zweden	2,6	4,3	3,1	5,6	15,2	6,0	23	31	6
Ver. Koninkrijk	3,8	4,6	3,0	18,0	15,0	10,0	57	31	30
Canada	5,7	3,5	7,2	14,4	-5,4	17,0	23	-14	25
Ver. Staten	4,5	1,7	6,4	13,3	0,0	21,7	38	-3	30

a) De cijfers der diverse landen zijn niet onderling vergelijkbaar.

b) Eerste zes maanden.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Verschuivingen in het consumptiepatroon	803	Aantekening:	
De verhouding van Overheid en bedrijfsleven in het vervoer, door Mr. G. H. Dijkmans van Gunst	805	De economie van Nederlands Nieuw-Guinea in 1955.....	815
De capaciteit van de staalproducerende industrie in de Verenigde Staten en Rusland, door Ir. A. Groothoff	806	Boekbesprekingen:	
Nieuwe wegen voor de groothandel, door Drs. M. C. Tideman	809	„Langs gewonnen velden” en „Wording en opbouw van de Wieringermeer”, bespr. door Ir. Tj. Tjebbes	816
De economische toestand van Belgisch Kongo in 1955, door M. H. Vloeberghs	812	Prof. P. de Wolff: „Operations Research”, bespr. door Drs. J. A. Hartog	818
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	818
		Statistieken:	
		Produktie-indexcijfers	819
		Werkloosheid	819

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr. G. H. DIJKMANS VAN GUNST, De verhouding van Overheid en bedrijfsleven in het vervoer.

In „E.-S.B.” van 18 april jl. sprak schr. de verwachting uit, dat in de komende jaren de verhouding tussen Overheid en bedrijfsleven op vervoergebied hier te lande zich zou kenmerken door een toenemende activiteit van het bedrijfsleven in het regelen der verhoudingen binnen de bedrijfstakken, tussen de bedrijfstakken en met de verladers en daarnaast een bevorderende, zo nodig aanvullende en consoliderende werkzaamheid der Overheid. Het daarmee aan de orde gestelde thema wordt in dit artikel nader uitgewerkt. Schr. wijst daarbij op het bestaan van een drietal zelfregulerende krachten, die, mits op de juiste wijze naast en met elkaar werkzaam, aan het bedrijfsleven een ruime gelegenheid tot eigen werkzaamheid, gericht op een zo goed mogelijke vervoersvoorziening, laten. Aan de Overheid is in de wetgeving een tweetal sleutelposities ingeruimd, waardoor zij ontstaan, voortbestaan en bedrijfsuitoefening zover in de hand heeft als uit een oogpunt van algemeen vervoerbelang noodzakelijk is. Zo kunnen binnen het kader van de vervoerwetgeving vrijheid en gebondenheid samen gaan en tevens de noodzakelijke aansluiting tussen de zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven en de eigen taak der Overheid zijn gewaarborgd. Voor een welslagen van dit beleid hangt alles af van de plaats, die de Overheid kiest: in de voorhand of in de achterhand. De Nederlandse Overheid heeft voor de laatste gekozen.

Ir. A. GROOTHOFF, De capaciteit van de staalproducerende industrie in de Verenigde Staten en Rusland.

De groeicijfers van de Russische industrie, die in de vijfjarenplannen worden gepubliceerd, geven bij vergelijkingen met andere landen een misleidend beeld, indien men de werkelijke produktie en capaciteit, waar het om gaat, onvoldoende kent. Dit verklaart de min of meer gangbare mening, dat de Sowjet-Unie met zijn militaire en civiele produktie reeds ver is gevorderd met het evenaren van de Verenigde Staten op dit gebied. Schr. vergelijkt aan de hand van enig cijfermateriaal de produktie en de capaciteit van de Amerikaanse staalindustrie met de Russische gedurende een reeks van jaren. Hij komt hierbij tot de conclusie dat de staalindustrie in de Verenigde Staten, ondanks de enorme ontwikkeling der Russische staalfabricage gedurende de afgelopen 25 jaren, haar grote voorsprong onverminderd handhaaft. Voorts geeft hij aan langs welke wegen de beide landen hun staalpositie trachten te verstevigen.

Drs. M. C. TIDEMAN, Nieuwe wegen voor de groothandel.

Na een overzicht te hebben gegeven van de taak van de voorraadhoudende groothandel wijst schr. erop dat de zelfstandige functie van de groothandel in de Verenigde Staten door de groeiende uitschakelingstendenties de laatste decennia geweld is aangedaan. Om zijn zelfstandig bestaan te rechtvaardigen heeft de groothandel aldaar enerzijds ter besparing van kosten dienstverleningen afgestoten, maar anderzijds zijn adviseurstaak belangrijk uitgebreid. De snelle ontwikkeling van de kleinhandel na de tweede wereldoorlog door de opkomst van het zelfbedieningsstelsel heeft de druk op de groothandel nog vergroot. De praktijk van 1956 toont aan, dat zeer veel zelfbedieningswinkels inkopen via hun eigen niet-voorraadhoudende inkoopcombinaties, die aldus een klein deel van de groothandelfunctie overnemen. Bovendien

wordt in vrij aanzienlijke mate rechtstreeks bij de fabrikant „op afroep” gekocht. Schr. wijst erop, dat in ons land groot- en kleinhandel veelal nog teveel tegenover in plaats van naast elkaar staan in het overheersende probleem van het stimuleren van de verkoop. Indien de samenwerking met de detaillist hechter wordt kunnen echter ook in ons land nog nieuwe wegen voor de groothandel worden bewandeld.

M. H. VLOEBERGHES, De economische toestand van Belgisch Kongo in 1955.

Belgisch Kongo heeft in 1955 weer ruim zijn deel gehad in de algemene expansie. Schr. geeft allereerst een analyse van de buitenlandse handel van dit land, waarbij speciaal opvalt, dat de Kongo in ruime mate heeft geprofiteerd van de prijsstijgingen der exportgoederen. In de landbouwsector stijgt de Europese produktie sneller dan de inlandse. De mijnbouwproduktie steeg t.o.v. 1954 met 4,8 pCt. en de uitbreiding der industriële produktie is opmerkelijk. Het overschot op de betalingsbalans beliep K.fr. 855 mln. tegen K.fr. 42 mln. in 1954; het nadelig saldo op de lopende rekening was echter in 1955 groter. Hoewel nog steeds een sluitende begroting wordt verwacht zijn de vooruitzichten voor 1955 en 1956 in dezen minder gunstig dan in voorgaande jaren.

— SOMMAIRE —

Mr. G. H. DIJKMANS VAN GUNST, Le rapport entre le gouvernement et les entreprises dans les transports.

Dans la législation en matière de transports le gouvernement occupe deux positions-clé. De ce fait il a en mains la formation, le maintien et l'exercice de la profession des entreprises de transport autant que c'est nécessaire au point de vue de l'intérêt général dans les transports. Ainsi peut être garantie la liaison nécessaire entre l'activité des entreprises et la propre tâche du gouvernement.

Ir. A. GROOTHOFF, La capacité des aciéries aux Etats-Unis et à l'U.R.S.S.

A l'aide d'un certain nombre de chiffres l'auteur compare la production et la capacité des aciéries aux Etats-Unis avec celles de l'U.R.S.S. Il arrive à la conclusion que, malgré l'énorme développement de la production d'acier à l'U.R.S.S. pendant le dernier quart de siècle, l'industrie de l'acier aux Etats-Unis maintient entièrement sa grande avance.

Drs. M. C. TIDEMAN, De nouvelles voies pour le commerce de gros.

L'auteur expose la situation du commerce de gros. Il s'arrête surtout au développement du système de se servir soi-même dans les magasins de produits alimentaires. Ensuite il entre en détails sur la tâche se modifiant peu à peu que le commerce de gros américain s'est donnée et ce que la Hollande peut en apprendre.

M. H. VLOEBERGHES, La situation économique du Congo Belge en 1955.

En 1955 le Congo Belge a eu à nouveau sa part dans le mouvement général d'expansion. L'auteur traite e.a. le développement du commerce extérieur; la production de l'agriculture, de l'industrie et des mines; la balance des paiements; le développement du revenu national et les finances gouvernementales.

De verhouding van Overheid en bedrijfsleven in het vervoer

In het nummer van „E.-S.B.” van 18 april jl., dat onder de titel „Rijden, Varen, Vliegen” een overzicht geeft van Nederlands verkeer en vervoer, heb ik aan het slot van het artikel, dat ik daaraan bijdroeg ¹⁾, een blik in de toekomst trachten te slaan en de verwachting uitgesproken, dat in de komende jaren de verhouding tussen Overheid en bedrijfsleven op vervoergebied hier te lande zich zou kenmerken door een toenemende activiteit van het bedrijfsleven in het regelen der verhoudingen binnen de bedrijfstakken, tussen de bedrijfstakken en met de verladers en daarnaast een bevorderende zo nodig aanvullende en consoliderende werkzaamheid der Overheid. Daarmede was een thema aan de orde gesteld, dat om begrijpelijke redenen, allereerst van plaatsruimte, niet kon worden uitgewerkt. Ik kan mij voorstellen, dat een nadenkelijke lezer een vraagteken heeft geplaatst en twijfel bij zich heeft voelen opkomen, of dit toekomstbeeld, waarin het vrijheidsbeginsel een vooraanstaande plaats is ingeruimd, niet rijkelijk utopisch en in strijd met de grondbeginselen van onze vervoerwetgeving moet worden geacht. Het komt mij daarom gewenst voor deze gedachtengang tegenover mogelijke bedenkingen en tegenwerpingen wat nader uit te werken en — in een tweede artikel — de betekenis daarvan in het licht te stellen ten opzichte van een vraagstuk, dat thans een bijzondere actualiteit bezit, het vraagstuk van de pools en conventies in de Rijnvaart en de beoordeling, die deze van verschillende zijden hebben bevonden, o.a. van de zijde van de Hoge Autoriteit der K.S.G. Ik hoop, dat op deze wijze zal blijken, dat men hier niet met een meer of minder aantrekkelijk gedachtenspel te maken heeft, maar met een standpunt van actueel belang.

Allereerst dan de vraag, of men met aan het bedrijfsleven een zo grote mate van vrijheid in te ruimen tot eigen-regeling der vervoersverhoudingen, niet een utopie najaagt en niet, in strijd met de beginselen der bestaande vervoerwetgeving, een schrede terug doet op de weg, die tot gezonde vervoersverhoudingen leidt. Stimuleert men op deze wijze niet een ontwikkeling tegengesteld aan de algemeen waarneembare, die meer in de richting van een toenemende bemoeiing der Overheid met het bedrijfsleven op nagenoeg alle gebieden gaat?

Het gaat hier om een ernstige zaak. Tegenover het verschijnsel van toenemende bemoeiing der Overheid wordt steeds luider de eis van beperking der overheids-taak gehoord. De voortgaande uitbreiding van het ambtelijk apparaat en de daarmede gepaard gaande verhoging van kosten maken het tot plicht elke mogelijkheid, ook een bescheiden, van beteugeling van bemoeiing en kosten te overwegen.

Hoe liggen de verhoudingen op vervoergebied? Het kan niet worden ontkend, dat in de beide jongste vervoerwetten, de W.A.G. en W.G.B., ernst wordt gemaakt met de overdracht van bevoegdheden aan het bedrijfsleven en dientengevolge van inkrimping van de overheids-taak. Artikel 12 W.A.G. en artikel 10 W.G.B. bepalen, dat bij A.M.v.B. regelen kunnen worden gesteld, krachtens welke bevoegdheden van de C.V.G. of de Rijksinspecteurs van het Verkeer geheel of gedeeltelijk aan andere instanties kunnen worden overgedragen. Op grond van deze wettelijke bepalingen zijn de vergunning-

verlening van grensoverschrijdende wegvervoer en de verlening van inschrijvingen voor het binnenlandse en het grensoverschrijdende eigen vervoer langs de weg, uiteraard onder toezicht van de Overheid, aan het bedrijfsleven overgedragen. Op deze wijze is een aanmerkelijke besparing van overheids-gelden bij de uitvoering van deze wetten verkregen. In dit verband moge mede nog worden gewezen op artikel 45 der W.G.B., dat de grondslag vormt voor een mogelijk beheer van de schippers-beurzen door het bedrijfsleven, vervoerders en verladers tezamen.

Men zou hier de opmerking kunnen maken, dat het in de zoëven genoemde gevallen niet zo zeer gaat om het inruimen van een zekere vrijheid van handelen aan het bedrijfsleven, maar meer om overdracht van duidelijk omlinjende en in de wet geregelde bevoegdheden. Deze opmerking zou ten dele juist zijn. Ten dele, want men ziet dan over het hoofd, dat doel en middelen ter bereiking daarvan wel in de wet omschreven zijn, maar dat bij de toepassing dier middelen een zo ruime keuze uit verschillende mogelijkheden bestaat, dat zonder twijfel hier een binnen wettelijke grenzen gelaten vrijheid van handelen van de uit het bedrijfsleven voortgekomen organen bestaat. Het bedrijfsleven draagt hier tegenover de Overheid bij de volvoering van de overgedragen taak een eigen verantwoordelijkheid. Er is hier een situatie, die zekere overeenkomst vertoont met de in vele wetten aan de lagere publiekrechtelijke organen opgedragen zelfbestuurstaak.

Maar er valt in het verband van het betoog nog te wijzen op een andere bepaling in de W.A.G. en de W.G.B. Artikel 13 van de W.A.G. en artikel 11 van de W.G.B. bepalen onder andere, dat de organen (C.V.G. en Rijksinspecteurs) bij hun beschikkingen, voor zoveel het algemeen vervoerbelang dit toelaat, dienen aan te sluiten bij hetgeen van de zijde van de ondernemers in onderling overleg ter bevordering van een geordende toestand in het vervoerwezen is verricht of wordt nagestreefd. Ik schreef in mijn bovengenoemde artikel in het nummer van 18 april jl., dat in deze bepaling een conceptie van wijde strekking tot uiting komt. En inderdaad, hoewel deze bepaling in de beide genoemde wetten voorkomt in de paragraaf getiteld: Organen, belast met vergunning-verlening en inschrijving, gaat het hier om een beginsel, dat een der grondgedachten van het vervoerbeleid hier te lande vormt en dat van kracht moet worden geacht bij de uitvoering der gehele vervoerwetgeving. Dit beginsel is in de loop der laatste jaren herhaaldelijk van de zijde der Nederlandse Overheid, in nationaal en niet minder in internationaal verband, naar voren gebracht en heeft daardoor een zekere mate van bekendheid verworven.

Het moge hier nog eens kortelings worden geresumeerd. Het gaat om drieërlei:

- a. vervoerondernemingen zijn ondernemingen in de ware betekenis van het woord, dat wil zeggen zij worden als zodanig beheerd en hebben met inachtneming van de marktverhoudingen tot taak hun diensten te bewijzen tegen tarieven en prijzen, die een sluitende rekening waarborgen;
- b. vervoerondernemingen opereren tezamen in een

¹⁾ „Nederlandse wetgeving en overheidsbemoeiing betreffende het binnenlands vervoer”, „E.-S.B.” van 18 april 1956, blz. 325.

vervoermarkt en moeten tot elkaar in gezonde concurrentieverhoudingen staan;

- c. een directe en constructieve samenwerking binnen het vervoerapparaat tussen vervoerondernemingen en de organisatie(s) der verladings (verzenders en ontvangers) is noodzakelijk.

Het gaat hier om een drietal zelfregulerende krachten, die, mits op de juiste wijze naast en met elkaar werkzaam, aan het bedrijfsleven een ruime gelegenheid tot eigen werkzaamheid, gericht op een zo goed mogelijke vervoersvoorziening, laten.

Het is duidelijk, dat hiermede niet het laatste woord is gezegd. Het is zeer wel denkbaar, dat de werkzaamheid van het bedrijfsleven op de grondslag van deze drie directieven hier of daar en nu en dan, bijv. door een overmatige of te geringe werking der concurrentie, tot uitkomsten zou leiden, die door de Overheid uit een oogpunt van algemeen vervoerbelang, dat wil zeggen het belang ener rechtvaardige en — ook uit een algemeen maatschappelijk oogpunt — evenwichtige behartiging der onderscheidene bij vervoer betrokken belangen (artikel 1 W.A.G. en W.G.B.), niet zouden kunnen worden aanvaard. Dan is het de taak van de Overheid met de haar ten dienste staande wettelijke middelen in te grijpen en de correcties aan te brengen, die zij nodig acht, dat wil zeggen coördinerend op te treden. Daarom is het nodig, dat aan de Overheid in de wetgeving enkele sleutelposities zijn ingeruimd, waarheen de activiteiten van het bedrijfsleven uitmonden en die haar in staat stellen corrigerend, maar ook bevorderend, aanvullend en consoliderend op te treden. Daarmede kan dan aan de werkzaamheid van het bedrijfsleven steun worden verleend in de gevallen, waarin de zelfbesturende krachten zouden tekort schieten en aan hetgeen door het bedrijfsleven is tot stand gebracht, de nodige bestendigheid worden gegeven.

Het is duidelijk, welke sleutelposities hier bedoeld worden. Het zijn er twee, namelijk het vergunningsrecht voor oprichting en uitbreiding van vervoerondernemingen en het goedkeuringsrecht van tarieven en vervoersvoorwaarden, die in de bestaande vervoerswetten aan de Overheid zijn voorbehouden. Met deze middelen heeft de Overheid ontstaan, voortbestaan en bedrijfsuitoefening zover in de hand, als uit een oogpunt van algemeen vervoerbelang noodzakelijk is. Zo kunnen binnen het kader van de vervoerwetgeving vrijheid en gebondenheid samen gaan en tevens de noodzakelijke aansluiting tussen de zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven en de eigen taak der Overheid zijn gewaarborgd.

Voor een welslagen van dit beleid hangt alles af van de plaats, die de Overheid kiest: in de voorhand of in de achterhand. De Nederlandse Overheid heeft voor de laatste gekozen.

Het is van belang hier iets nader op dit laatste punt in te gaan. In de laatste tijd verneemt men, zowel in

binnen- als in buitenland, wel stemmen, die betogen, dat het onjuist zou zijn zo sterk de nadruk te leggen op het principiële verschil, dat er zou bestaan tussén het vervoerbeleid hier en in de ons omringende landen. Daarbij wordt er dan op gewezen, dat men niet zelden voor vergelijkbare gevallen vergelijkbare regelingen en oplossingen aantreft. Men vraagt zich af wat er nu eigenlijk voor verschil is tussen een vervoerbeleid, waarin de gedachte van Gemeinwirtschaftlichkeit of van de service public en een beleid, voor hetwelk het algemeen vervoerbelang als hoogste norm geldt. Die vraag heeft slechts ogenschijnlijk grond. Het wezenlijke verschil tussen het vervoerbeleid hier te lande en in de ons omringende landen is gelegen in de plaats, die de Overheid in het ene en in de andere gevallen heeft gekozen, te weten in de achterhand of in de voorhand.

In die andere gevallen staat de overheidsbemoeiing voorop en heeft het bedrijfsleven niet meer bewegingsvrijheid dan het door de Overheid wordt gelaten. Wat is natuurlijker dan dat de Overheid in die gevallen in haar vervoerbeleid die doeleinden tracht te verwezenlijken, die zij van het meeste gewicht acht, dat het vervoerbeleid in dienst wordt gesteld van daarbuiten gelegen belangen van economische, sociale of culturele aard en aan de vervoerbedrijven niet meer gelegenheid tot eigen leven wordt gelaten, dan met die doeleinden strookt, een gelegenheid, die vaak zo schamel is, dat de Overheid door middel van financiële steun of wettelijke bescherming die bedrijven, voor zover zij die althans van genoegzaam belang acht, in het leven moet houden. Ziet de Overheid haar taak als hier te lande het geval is, dan zal zij vaak oplossingen, die misschien naar haar inzicht niet de beste, maar de door het bedrijfsleven best bereikbare zijn, aanvaarden en slechts dan ingrijpen, wanneer zonder dat het algemeen vervoerbelang in gevaar zal komen. Wanneer de Overheid voorop gaat, dan wordt onder de een of andere schoonklinkende leus het vervoerwezen door daarbuiten gelegen doeleinden beheerst; wanneer de Overheid op de achtergrond blijft, dan krijgt het vervoerwezen de gelegenheid in zo groot mogelijke vrijheid zijn diensten aan de gemeenschap te bewijzen. Of omgekeerd: wanneer de Overheid door middel van het vervoerwezen andere doeleinden wil bereiken, dan zal zij voorop moeten gaan en aan het bedrijfsleven in het vervoer, in afwijking vaak van de vrijheid, die zij andere takken van economische activiteit laat, slechts een geringe mate van vrijheid kunnen laten. Wanneer daarentegen zij de moed heeft ook in het vervoer, het, binnen de grenzen van het algemeen vervoerbelang, met de vrijheid te wagen, dan zal zij zich waakzaam op de achtergrond moeten houden. Is het ongemotiveerd hier van een principiële tegenstelling te spreken? Het komt mij voor dat het stellen van deze vraag tevens de beantwoording inhoudt.

¹s-Gravenhage.

Mr. G. H. DIJKMANS VAN GUNST.

De capaciteit van de staalproducerende industrie in de Verenigde Staten en Rusland

De capaciteit van de staalproducerende industrie in enig land is een zeer belangrijke factor bij de beoordeling van het nationale industriële potentieel, in het bijzonder van de oorlogsindustrie. Dit geldt ook voor de beide grootste wereldmachten: de Verenigde Staten en Rusland.

Van de Amerikaanse staalindustrie zijn voldoende productie- en capaciteitscijfers beschikbaar, hetgeen van de Russische niet gezegd kan worden. De Russen publiceren weliswaar allerlei percentages betreffende de groei van hun industrie in de vijfjarenplannen, maar

deze groeicijfers geven bij vergelijkingen een misleidend beeld als men de werkelijke produktie en capaciteit, waar het om gaat, onvoldoende kent.

Een en ander verklaart de min of meer gangbare mening in het westen, dat de Sovjet-Unie met zijn militaire en civiele produktie reeds ver gevorderd is om de Verenigde Staten op dit gebied te evenaren.

Zo kwamen wij in „Economisch-Statistische Berichten” van 1 augustus jl. onder de titel: „Europese overpeinzingen” de volgende conclusie tegen, gebaseerd op vergelijkende groeipercentages: „Waar de groei van de produktie in het westen (Noord-Amerika en West-Europa tezamen genomen) tot nu toe slechts in uitzonderingsgevallen de Russische stijgingspercentages heeft kunnen halen, ligt de conclusie voor de hand: de Sovjet-economie is qua produktie-omvang doende de Westerse met rasse schreden in te halen...”. Een tweede recent voorbeeld vinden wij in de „Nieuwe Rotterdamse Courant” van 7 augustus jl., waarin Mr. J. in 't Veld met volle instemming het Amerikaanse weekblad „The New Republic” van 11 juni 1956 aanhaalt: „Men voorziet dat Rusland in 10 à 15 jaren Amerika op zij zal zijn gestreefd”.

Hoe het ook moge zijn, toen wij onlangs de resultaten van een studie over de Amerikaanse staalindustrie en haar capaciteitsuitbreiding in „De Ingenieur” van 11 mei 1956 publiceerden en daarbij ook een incidentele vergelijking met de Russische maakten, kwamen wij tot de opmerkelijke conclusie, dat er van enig inlopen op de Amerikaanse staalproduktiecapaciteit praktisch geen sprake is, ondanks de hogere groeipercentages in Rusland. Indien nodig produceren de Amerikanen minstens tweemaal zoveel staal als de Russen, zoals o.a. in het eerste kwartaal 1956 het geval geweest is en er zijn nog geen tekenen, dat eerstgenoemden met hun voorgenomen toekomstige capaciteitsuitbreidingen ten achter zullen raken, eerder het tegendeel.

Aangezien de staalfabricage als basisindustrie nog altijd de „ruggegraat” van de oorlogsindustrie vormt, leek het van belang om onze gegevens en gevolgtrekkingen ook buiten de lezerskring van „De Ingenieur” bekend te maken.

TABEL 1.
Jaarlijkse staalproduktie in 1929, 1938 en 1950-1955
(in miljoenen metrieke tons) a)

	Verenigde Staten	Rusland	Vershil
1929	60,0	6,0	— 54,0
1938	30,0	19,0	— 11,0
1950	90,0	29,0	— 61,0
1951	96,0	31,0	— 65,0
1952	85,0	36,0	— 49,0
1953	101,2	37,9	— 63,3
1954	80,2	40,7	— 39,5
1955	105,7	45,0	— 60,7
Produktietoename			
1929-1955:	45,7	39,0	+ 6,7
1950-1955:	15,7	16,0	— 0,3

a) Voor 1929, 1938 en 1950/52 zijn de cijfers globaal afgeleid uit grafiek 2 van „The Iron and Steel Industry in Europe” (Publikatie O.E.E.C., juni 1956). Als bron wordt vermeld: „Statistics of the Iron and Steel Industries of Overseas Countries for 1952. British Iron and Steel Federation”. Voor 1953/55 zijn de cijfers overgenomen uit een buitenlands persbericht, dat als bron opgeeft „The Economist” en de „United Nations”.

Wanneer men de tabellen overziet, komt men weldra tot het inzicht, dat Amerika's staalindustrie haar grote voorsprong onverminderd handhaaft, niettegenstaande de enorme ontwikkeling van de Russische staalfabricage in de afgelopen 25 jaren. Eerst sedert Staliñs dood hebben zijn opvolgers in het Kremlin deze voor Rusland ongunstige werkelijkheid goed onder de ogen durven zien, zodat dit feit thans mede zijn stem-

(Advertentie)

ROTTERDAMSCH BANK

VOORLICHTING OP HET
GEBIED VAN DE INTER-
NATIONALE HANDEL EN
HET INTERNATIONALE
BETALINGSVERKEER

265 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

TABEL 2.

Capaciteitstoename Amerikaanse staalindustrie a)
(in miljoenen short tons van 907 kg)

	Gemiddeld per jaar	Totaal per einde periode
1. van 1918 tot 1928	1,0	10,0
2. " 1928 " 1938	1,1	21,0
3. " 1938 " 1948	1,4	35,0
4. " 1948 " 1950	2,9	40,8
5. " 1950 " 1955	4,6	63,8
6. " 1955 " 1958/59	ca. 5,0	ca. 78,8

a) De cijfers sub. 6. zijn van onderhande uitbreidingsplannen van de staalbedrijven, die over 2 à 3 jaar een capaciteit van 140,0 mln. short tons willen bereiken. Alle cijfers zijn ontleend aan Amerikaanse publikaties. Bij herleiding tot metrieke tons is 10 pCt. afgetrokken (zie tabel 3).

TABEL 3.

Gemiddelde jaarlijkse capaciteitstoename in de jaren van 1929 tot 1955

(in miljoenen metrieke tons)

	Verenigde Staten	Rusland a) b)	Vershil
1. van 1929 tot 1938 ..	1,0	1,4	+ 0,4
2. " 1938 " 1950 ..	1,5	0,83	— 0,67
3. " 1950 " 1955 ..	4,1	3,2	— 0,9
4. " 1929 " 1955 ..	1,8	1,5	— 0,3
Totale capaciteitstoename			
Periode 1929-1955	47,5	39,0	— 8,5
" 1950-1955	20,5	16,0	— 4,5

a) De toenamecijfers van Rusland zijn gebaseerd op de produktie cijfers van tabel 1 in de veronderstelling, dat de Russen vrijwel op topcapaciteit produceren.

b) Wij kregen — dankzij de medewerking van het Nederlandsch Economisch Instituut — de beschikking over vertaalde tabellen uit een Russische statistische uitgave van dit jaar. De daarin voorkomende „staalcijfers” geven echter geen aanleiding onze conclusie te veranderen. Evenmin leidt het vermelde produktiedoel van 68,3 mln. m.t. staal in 1960 volgens de richtlijnen van het 20ste partijcongres van C.P.S.M. tot afwijkende inzichten onzerzijds.

pel drukt op de binnen- en buitenlandse Sovjet-politiek.

De deskundigen in het Pentagon te Washington hebben de ontwikkelingstendentie van de wereldstaalpositie eerder gerealiseerd, hetgeen tot uiting kwam in hogere uitbreidingscijfers van de staalproduktiecapaciteit in Amerika, vooral na het uitbreken van de Korea-oorlog in 1950 (zie tabel 2). Voor de naaste toekomst is er bovendien een aanbeveling van de „Iron and Steel Division of the Business and Defense Service Administration”, die in de 4-jarige periode 1956/1959 de staalcapaciteit nog hoger wenst op te voeren, nl. van 125 mln. tot 150 mln. short tons per jaar met een gemiddelde toename per jaar van rond 6 mln. short tons (5,4 mln. metrieke tons).

Dit uitbreidingstempo is door de Russen nauwelijks bij te houden.

Alvorens dieper op de betekenis en vergaande gevolgen van een en ander in te gaan, laten wij hier ons algemeen commentaar volgen, dat in „De Ingenieur” van 11 mei jl. is gepubliceerd:

„Bij een vergelijking met andere staalproducerende landen mag men natuurlijk niet over het hoofd zien, dat de Amerikaanse staalcapaciteit 2 à 3 maal zo groot is als de Russische en ongeveer 2 maal die van de zgn. K.S.G.-landen. Hieruit volgt onzes inziens, dat het voor Rusland alléén, dus zonder leveringen uit het buitenland, praktisch niet wel mogelijk is om in een zeer beperkt aantal jaren de produktie en capaciteit van Amerika's staalindustrie voorbij te streven.

Voor al nu de Russen in de laatste tijd druk bezig zijn zich vol te zuigen met zgn. „staalprojecten” in Aziatische landen, waarvan de uitvoering veel Russische staalcapaciteit in beslag zal nemen. Voor 4 ton capaciteitsuitbreiding heeft men 1 ton staal nodig. Zulks realiserende hebben de Russen zich opnieuw „met man en macht” op hun zware industrie geworpen en deze de allerhoogste prioriteit gegeven. Hadden zij dit niet gedaan, dan zou de gaping tussen de staalcapaciteit van Amerika en Rusland ieder jaar in de naaste toekomst nog groter worden en zou van enig inhalen geen sprake meer kunnen zijn. Indien de Amerikanen hun staalcapaciteit in 1959 op 145 à 150 mln. ton (short tons) brengen, d.i. rond 35 mln. metrieke tons, als uitbreiding binnen de 10 jaren na 1950 en men vergelijkt dit met de Russische cijfers dan wordt het industrieel-economisch zeer duidelijk, waarom Rusland zo met West-Europa aanpapt. De K.S.G.-landen met Rusland samen zouden de staalproduktie van Amerika evenaren, ja zelfs op den duur voorbijstreven.

De Russische handelspolitiek van de laatste maanden wordt in toenemende mate gericht op import van kapitaalgoederen en halfabrikaten voor de zware industrie. Lukt zulks, dan kan men zien gebeuren, dat West-Europa de Sovjet-Unie daadwerkelijk helpt bij de uitvoering van hun staalprojecten in binnen- en buitenland”.

Tot zover onze beschouwing in „De Ingenieur”.

Thans iets dieper ingaande op de Russische en Amerikaanse „staal”-cijfers komen wij tot enige conclusies en beschouwingen omtrent de staalpositie van beide landen, waarvan wij te dezer plaatse een nadere uiteenzetting willen geven.

Grootte van Ruslands achterstand t.o.v. de Verenigde Staten.

Na de eerste wereldoorlog hebben de Russen hun staalproduktie voortdurend uitgebreid, vooral in het crisisjaar 1929, in welk jaar hun produktie niet meer dan 6,0 mln. metrieke tons bedroeg.

Toen volgde een gemiddelde jaarlijkse toename van 1,1 mln. m.t. tot 29,0 mln. m.t. in 1950, stijgende met een gemiddelde van 3,2 mln. m.t. per jaar in de volgende 5 jaren 1950/55, waaronder een record-toename van 4,3 mln. m.t. in het laatste jaar 1955, nl. tot 45,0 mln. m.t. (zie tabellen 1 en 3).

Deze produktiecijfers mogen o.i., zonder grove fouten te maken, tegenover Amerikaanse capaciteitscijfers worden gesteld, omdat de Russen vrijwel op topcapaciteit produceren. Zo'n vergelijking in tabel 3 leidt dan al dadelijk tot de reeds eerder vermelde conclusie, dat Amerika zijn voorsprong op Rusland op vrijwel hetzelfde peil heeft weten te handhaven. Intussen is in de laatste jaren het

Russische uitbreidingstempo zo sterk opgezet, dat beide landenmomenteel in ongeveer gelijk tempo uitbreiden, nl. met ruim 4,0 mln. m.t. per jaar, althans indien men de allerlaatste plannen van de autoriteiten in het Pentagon alsnog buiten beschouwing laat. Volgens die plannen zou de capaciteit van de Amerikaanse staalindustrie in de eerstvolgende 3 à 4 jaren met ca. 6,0 mln. short tons of ca. 5,4 mln. m. t. per jaar moeten toenemen. Daartegenover staat een juist gepubliceerde staalproduktie in Rusland van 24 mln. in het eerste halfjaar 1956 met een toename van slechts 1,5 mln. m.t. in 6 maanden.

Stelt men de huidige staalcapaciteit van Amerika op rond 128 mln. short tons (115 mln. m.t.) dan betekent dit voor Rusland een achterstand van 115,0 mln. — 45,0 mln. = 70,0 mln. m.t. —, d.w.z. ruim 1½ maal zijn jaarproduktie in 1955. Wil Rusland dit verschil in 15 à 20 jaren inhalen, dan zou zijn tegenwoordige jaarlijkse uitbreidingstonnage moeten worden verdubbeld, wat voorlopig niet waarschijnlijk voorkomt.

Versterking van de Russische staalpositie.

De Russen zijn doende om hun staalpositie langs drie wegen sneller te versterken:

a. door meer arbeidskrachten en materialen naar de zware industrie te dirigeren, o.a. door een versnelde demobilisatie van een deel van hun strijdkrachten en door meer goederenimport uit derde landen, waardoor o.a. arbeiders van bepaalde Russische industrieën vrijkomen voor de zware industrie;

b. door krachtige medewerking van de staalindustrie in de satellietstaten, in het bijzonder Polen en Oost-Duitsland, waartoe hun zware industrie ook sterk uitgebreid wordt;

c. door verhoogde import van ijzer- en staalprodukten uit West-Europa, voornamelijk uit België, Duitsland en Engeland. Voorbeelden van dergelijke Sovjet-aankopen vindt men periodiek in de vakpers gepubliceerd.

De opvoering van de Russische staalproduktie wordt geremd door de uitvoering van hun staalprojecten in Aziatische landen (China, India e.a.) en is overigens ook gebonden aan technische mogelijkheden, o.a. op stedenbouwkundig gebied. Immers, ieder nieuw staalfabriekscomplex van 1 mln. ton jaarcapaciteit in een maagdelijke streek eist de bouw van een nieuwe moderne industriestad van 30.000 à 50.000 inwoners, afhankelijk van de omvang van de bijbehorende bedrijven. In dit opzicht hebben de meer industrieel ontwikkelde landen minder moeilijkheden te overwinnen.

Versterking van de Amerikaanse staalpositie.

Ook de Verenigde Staten zijn steeds aan het werk om hun staalproduktiecapaciteit te verhogen, getuige hun reeds onderhanden uitbreidingsplannen tot 1958/59 en de laatste aanbevelingen uit het Pentagon te Washington. Voorts betekent hun versnelde overschakeling van binnenlands op buitenlands erts het sparen van hun gunstiger gelegen eigen ertsreserves van betere kwaliteit, teneinde deze in tijden van spanning en oorlog te gebruiken voor een uiterst snelle opvoering van hun ijzer- en staalproduktie.

Tenslotte is de Noordamerikaanse medewerking aan de vestiging van nieuwe staalbedrijven in Midden- en Zuid-Amerika ook te zien als een middel ter versterking van de staalpositie op het westelijk halfrond rondom de Verenigde Staten als „spil”.

Uit bovenstaande beschouwingen menen wij tot besluit

te mogen afleiden, dat zowel Rusland als Amerika zich goed bewust zijn van hun achterstand, resp. voorsprong op het gebied van de staalfabricage. Met het gevolg, dat beide landen blijkbaar een bepaalde uitbreidingspolitiek volgen om hun staalposities doorlopend te versterken. Volgens deze wedloop, waarbij de Amerikanen van de aanvang af hun grote voorsprong hebben weten te handhaven, op den duur zal aflopen, zal eerst na enige tientallen jaren kunnen blijken, tenzij onvoorziene omstandigheden daar-

op eerder een overwegende invloed zouden uitoefenen.

Ongetwijfeld zullen de Russen, als kopers op de West-europese markt, trachten de K.S.G.-bedrijven en de Engelse staalindustrie voor hun wagen te spannen en de verschillende landen daarbij tegen elkaar uit te spelen. Zijn de Westeuropese staalfabrikanten en hun regeringen zich deze ontwikkeling voldoende bewust? Hier ligt een belangrijk probleem voor de voorgenomen grotere economische samenwerking van de NAVO-landen.

Amersfoort.

Ir. A. GROTHOFF.

Nieuwe wegen voor de groothandel

„Slechts door een voortdurende bedrijvigheid in het zoeken naar nieuwe banen kan de tussenhandel zich handhaven. Immers, de handel heeft slechts onder bepaalde omstandigheden een taak te vervullen, hij zal dus steeds het oog erop moeten houden of deze omstandigheden al dan niet blijven bestaan, en als zij aan het verdwijnen zijn, zal hij moeten onderzoeken welke nieuwe omstandigheden er zich opdoen, die hem een nieuwe taak scheppen”.

Deze ruim dertig jaar geleden uitgesproken woorden van Prof. Dr. N. J. Polak ¹⁾ hebben nog niets van hun betekenis ingeboet.

Het lijkt dan ook nuttig aandacht te besteden aan de positie van de groothandel. Dit geldt voor ons land temeer nu de laatste jaren het gebiedingsswezen in de levensmiddelenhandel zich krachtig heeft ontwikkeld. Op deze aangelegenheid vooral zal hier de schijnwerper worden gericht. Daarnaast zal aandacht geschonken worden aan de geleidelijk veranderende taak, die de Amerikaanse groothandel zich heeft gesteld en wat hieruit voor ons land valt te leren.

Taak van de voorraadhoudende groothandel.

Wanneer 5 fabrikanten elk met 12 detaillisten zaken doen, zijn er 60 verbindingslijnen nodig. Indien hier nu één grossier kan worden ingeschakeld, is het aantal verbindingslijnen tot 17 beperkt en veel overzichtelijker. De economische besparingen springen vooral voor de verzender — de fabrikant of importeur — terstond in het oog: geconcentreerder, dus goedkoper vervoer. Dit komt o.a. tot uiting als wij Clark ²⁾ volgen in zijn functie-analyse van de groothandel:

a. ten opzichte van de fabrikant.

1. Voorraad houden, waardoor tijdelijke schommelingen in de vraag kunnen worden opgevangen en een gelijkmatiger — dus goedkopere — productie mogelijk is. Bovendien behoeft de voorraadvorming bij de fabrikant nu minder omvangrijk te zijn, dus minder renteverlies, bederf, risico's van prijsdalingen en veranderingen in het gebruik.
2. Verkopen, want door de geconcentreerder vraag van talrijke detaillisten kan de industrie goedkoper leveren aan de groothandel, terwijl deze bovendien de fabrikant uit handen neemt de dure uitvoering van de vele kleine en onregelmatige orders.
3. Dat het transport goedkoper is bij inschakeling van een groothandel is evident.

b. ten opzichte van de kleinhandel.

1. Mede door het verzamelen van de vraag van vele detaillisten kan de groothandel steeds uit voorraad leveren. Tevens verlicht dit de opslagfunctie van de detaillist (zie a. 1.).
2. Raad geven. De grossier adviseert de kleinhandel en verbreedt en verdiept zijn marktinzicht.
3. Financiering. Het krediet verlenen is één der wezenlijke functies van de groothandel.

Van Overeem ³⁾ wijst nog op de betekenis van de voorraadhoudende groothandel, vooral in bijzondere omstandigheden, zoals tijdens de eerste wereldoorlog: „Van koloniale produkten bleken de bij het uitbreken van de oorlog in Duitsland voorradige hoeveelheden toereikend voor de voorziening in de consumptieve behoeften gedurende een tijdvak van 1 à 2 jaar. Deze termijn is vrij lang. Men vond dan ook inderdaad in dit land een distribuerende handel in verschillende trappen, zoals die hier is geschetst. Dat Duitsland aanvankelijk een voorsprong had, wat betreft de voorziening in de consumptieve behoeften, blijkt ten duidelijkste uit het feit dat in Noord-Frankrijk, waar de handel in het binnenland wat betreft deze voorraadvorming geen rol van betekenis speelde en de gehele voorziening in de behoefte aan koloniale waren plaats greep vanuit centra als Parijs en Reims, de voorraad in het binnenland in enkele weken verdwenen was en niet meer uit de bestaande centra kon worden aangevuld”.

- Ontwikkeling in de Verenigde Staten.

Deze zelfstandige functie van de groothandel is de laatste decennia in de Verenigde Staten echter geweld aangedaan door groeiende uitschakelingstendities. Clark ⁴⁾ illustreert dit door de op blz. 810 weergegeven figuur betreffende industriële verkopen van 145.443 fabrieken.

De aandacht trekt — behalve de afzetvermindering van 1929 op 1935 met 35 pCt. — de groei van het aandeel met 5,6 pCt. in tien jaar van de fabrikanten-groothandelsorganisaties. Deze „manufacturers' wholesale branches of offices” nemen het meest in betekenis toe. Het Amerikaanse distributiesysteem kent vele tussenpersonen die in de continentaal-Europese opzet niet worden ingeschakeld. Clark ⁵⁾ noemt 7 hoofdtypen van groothandelsvestigingen, alle wederom sterk onderverdeeld:

1. service wholesalers, onze zelfstandige grossier;
2. limited-function wholesalers;
3. wholesale unit of coöperative or voluntary chain;

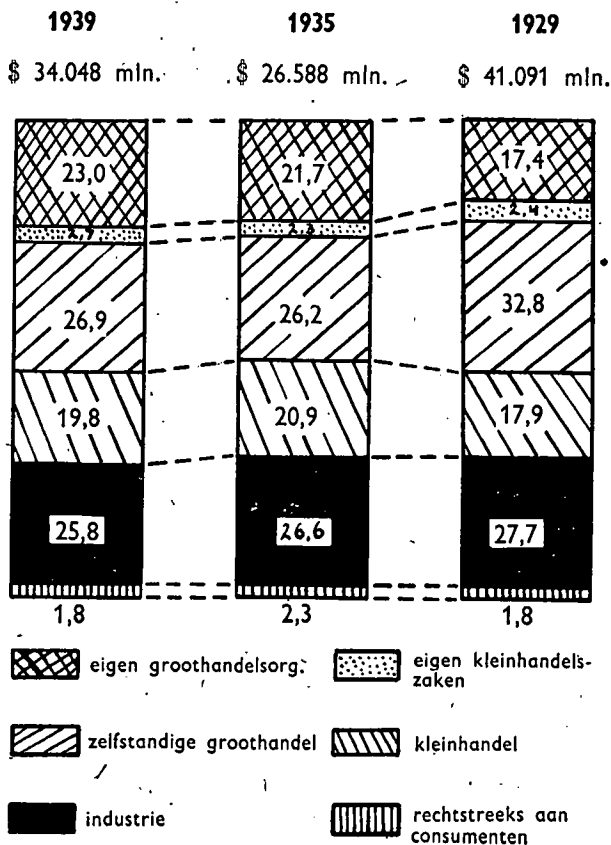
¹⁾ M. van Overeem, Organisatie en techniek van de handel, 1952, 1e deel, 14e druk, blz. 182.

²⁾ Clark, t.a.p. blz. 202.

³⁾ Clark, t.a.p. blz. 204-205.

⁴⁾ Diërsre 1924, Nederlandsche Economische Hoogeschool, Rotterdam.

⁵⁾ F. E. en C. P. Clark, Principles of Marketing, New York 1947, blz. 210-216.

rijke branches (voeding, textiel, elektrotechniek) de fabrikanten-„grossierderij” goedkoper te kunnen werken. Vanzelfsprekend heeft de zelfstandige groothandel in Amerika dit „gevaar” al vroeg onderkend. Het vrijwillig filiaalbedrijf kwam snel op, waarbij de grossier de deelnemende winkeliers zorgvuldig selecteerde. Trouwens niet alleen door uitsluitend de grotere detaillisten toe te laten tot het vrijwillig filiaalbedrijf werden de kosten gedrukt, ook door betere samenwerking tussen groot- en kleinhandel: telefonische orderopgave op vaste dagen en dus geen reizigersbezoek voor slechts het noteren van orders, geen leverancierskrediet, het laten vervallen van de tweede man op de bestelwagen, waardoor de winkelier bij het lossen der goederen behulpzaam moet zijn.

Veelvuldig komt voor de „cash en carry”-grossierderij. Hier is de zelfbedieningsgedachte ook in de groothandel doorgebroken. De winkelier zoekt in het magazijn van de grossierderij de verlangde — alle geprijsde — artikelen uit en rijdt ze op een wagentje naar de uitgang, waar contant betaald en zelf ingeladen wordt in de eigen auto. De kostbare verkoop bij gerief en het bezorgen van deze kleine bestellingen werkt voor de groothandel kostenverlagend, terwijl de detaillist deze kosten zal drukken nu hij de goederen zelf moet gaan halen door de zending groter te maken (hij kan immers zelf alles wat van zijn gading is bekijken) dan wel de gerief-koop te beperken.

Ook in ons land dringt het kostenbesef meer en meer door. Naast het vermijden van versnipperde orders moet echter veelal meer aandacht worden besteed aan verbetering van het interne transport, aan telefoonbehandeling, aan een doelmatige indeling van het magazijn. Wat dit laatste betreft bijv. bij binnenkomst der goederen deze nummeren ter aanduiding van het vak waarin ze geplaatst moeten worden; ditzelfde nummer vindt men weer terug op de voorraadkaart bij het klaarmaken van een bestelling.

Uitgebreider adviesdiensten.

Om zijn zelfstandig bestaan te rechtvaardigen, heeft de groothandel in Amerika enerzijds ter besparing van kosten dienstverleningen afgestoten, maar anderzijds is de adviseurstaak belangrijk uitgebreid. Wij noemen:

- opleidingscursussen voor winkelpersoneel;
- advies bij winkelinrichting;
- beïnvloeding van het assortiment door concentratie van artikelen in de hand te werken;
- bevordering van de verkoop, waardoor ook de omzetnelheid bij de groothandel toeneemt.

Naast ophalen van orders moet de reiziger tegelijk de verkoop daadwerkelijk stimuleren met reclamemateriaal, etaleren, voorlichting. In Amerika bevordert de groothandel doelmatige distributie ook door publikaties, bijv. de „Cost Cutting Ideas” van de National Wholesale Druggist Association.

Deze organisatie vermeldde in haar jaarverslag over 1953 dat 82 pCt. van de bij haar aangesloten leden de vraag, of zij bijstand van de grossier wensten, bevestigend beantwoordden; hun verlangens lagen — in volgorde van voorkeur — op het terrein der verkoopbevordering, personeelsopleiding, voorlichting over de activiteiten van andere detaillisten, etalage-advies, verzoek om etalageplaten.

Invloed der zelfbediening.

De snelle evolutie van de kleinhandel na de tweede wereldoorlog door de opkomst van het zelfbedienings-

4. storage units (bulk tank station, chain-store warehouse);
5. manufacturers sales branch (owned by manufacturer);
6. assemblers and country buyers (of farm products);
7. agents and brokers.

Kosten van de groothandel.

Voor ons doel, de nieuwe wegen voor de groothandel na te gaan, vooral gelet op de bovengenoemde uitschakelingstendenties, is het interessant een idee te krijgen of de fabrikant, die zelf de groothandelstaak door een eigen afdeling laat verzorgen, kostenbesparend werkt. Een indruk hiervan geeft Edwin H. Lewis ⁶⁾ in een artikel, waaruit hier enkele cijfers worden overgenomen.

Kosten van de groothandelsfunctie

(uitgedrukt in pCt.; alleen omzetten van meer dan \$ 200.000)

	service wholesalers 1948	manufacturers' branches 1948
levensmiddelen in blik	9,6	8,4
bier	13,8	17,1
wijn en gedistilleerd	9,1	7,3
chemicaliën	13,8	8,7
herenconfectie	14,1	8,4
dames- en kinderconfectie	15,0	11,2
gebrede goederen en onderkleding	10,6	14,3
woninginrichting en huisraad	15,8	9,3
schoenen e.a. lederwaren	13,3	12,1
juwelen	16,3	20,3
elektrotechnische apparaten	19,2	10,8
radio's en televisietoestellen	14,2	12,7
sanitaire artikelen	13,8	10,6
glas	27,0	17,2
kantooromachines	23,6	32,0
ijzer- en staalprodukten	15,6	9,6
steenkolen en cokes	5,9	4,3

Opgemerkt moet worden dat de auteur enige reserve aanneemt ten opzichte van de exactheid van de cijfers in de laatste kolom.

Opvallend zijn niet alleen de absolute en relatieve hoogtevverschillen, maar ook blijkt in een aantal belang-

⁶⁾ „Comeback of the Wholesaler”, Harvard Business Review, november-december 1955. De auteur is hoogleraar in economie en „marketing” aan de Universiteit van Minnesota, „national director of the American Marketing Association” en sinds 1953 redacteur van de „Journal of Marketing”.

systeem heeft de druk op de groothandel nog vergroot, al is de traditionele distributieketen in ons land doorgaans in tact gebleven. Deze distributievorm doet zich nog vrijwel uitsluitend voor in de levensmiddelenbranche, waar thans ongeveer 400 zelfbedieningswinkels zijn. Gelet op de veel hogere vaste kosten is een omzet van f. 200.000 per jaar doorgaans het minimum om een renderende zelfbedieningswinkel te kunnen drijven. Een komende enquête van de Vereniging voor Zelfbedieningsbedrijven te Arnhem en het Economisch Instituut voor de Middenstand te 's-Gravenhage — gehouden in het kader van de produktiviteitsonderzoekingen in de detailhandel (een zgn. Moody-project) — zal meer inzicht verschaffen in de gemiddelde omzetten van zelfbedieningswinkels, hun organisatie, hun verhouding tot de groothandel e.d.

Uitgaande van een omzet van f. 90.000 ⁷⁾ per jaar voor het gemiddelde zelfstandige kleinbedrijf in de kruideniersbranche kan worden aangenomen dat de zelfbedieningswinkel gemiddeld tot een 3 à 4-voudige omzet komt. Vanzelfsprekend is een dergelijke hoge omzetsnelheid (want daarin vindt die grote omzet ⁸⁾ zijn voornaamste oorzaak) ook van invloed op de verhouding detaillist-groothandelaar. De neiging zal toenemen om de in het begin van dit artikel genoemde drie functies van de groothandel t.o.v. de detaillist door de laatste zelf te laten verrichten. Van een courant artikel kan een zelfbedieningszaak wel een grossierskwantum bestellen bij de fabrikant, dus is vraag verzamelen overbodig. Wat het advies betreft staat de ondernemer van één (of vaak meer) zelfbedieningswinkel(s) doorgaans op een hoger ontwikkelingspeil en leent anderzijds zijn zaak zich ook niet voor de gewone groothandelsadviezen. Ten aanzien van de financiering ten slotte worden tevens geheel andere eisen gesteld dan bij een bedieningszaak, terwijl hier de fabrikant de rol van kredietgever eveneens maar al te graag verricht voor een goede klant.

De praktijk van 1956 toont dan ook aan dat zeer vele zelfbedieningswinkels inkopen via *hun eigen niet-voorraadhoudende inkoopcombinatie*; deze nieuwe figuur neemt hand over hand in betekenis toe bij de zelfbedieningswinkels, ten koste van de vrije groothandel. Daarenboven wordt in vrij aanzienlijke mate rechtstreeks bij de fabrikant „op afroep” ingekocht. De ogenschijnlijke bezwaren hiertegen uit economisch oogpunt wegen minder zwaar als wij ons realiseren dat het aantal zelfbedieningswinkels in de kruideniersbranche ten onzent $1\frac{1}{2}$ à 2 pCt. van het aantal winkels uitmaakt met echter 5 pCt. van de totale omzet.

Genoemde inkoopcombinaties, die dus een klein deel van de groothandelsfunctie overnemen, letten uitsluitend op prijs en kwaliteit. Het accent bij het vervullen van de groothandelstaak ligt trouwens in het algemeen in ons land sterk op de inkoop. Dit in tegenstelling tot de praktijk in de Verenigde Staten, waar de detaillist van de groothandel verwacht dat deze ⁹⁾:

1. concurrerend het gewenste assortiment kan leveren;
2. voldoende garanties biedt voor doelmatige leveringsmethoden;
3. duidelijk in de praktijk aantoonbaar dat de groothandel er is voor de detaillist en niet omgekeerd.

⁷⁾ Statistiek van het kruideniersbedrijf 1954. Economisch Instituut voor de Middenstand, 's-Gravenhage 1955.

⁸⁾ In 1953 bedroeg in Zweden de gemiddelde omzet der zelfbedieningszaken f. 325.000; bij de winkels met een hogere omzet was het kostenpercentage belangrijk lager dan in bedieningszaken van gelijke grootte. Hierbij moet rekening worden gehouden met de veel grotere omvang van het zelfbedieningsstelsel in Zweden: 1941 eerste zaak, september 1951 331, januari 1955 ruim 2.000 op een bevolking van 7 mln. Gegevens uit: „Länderberichte über Struktur und Leistungen des europäischen Binnenhandels”, Schriften zur Handelsforschung, Neue Folge der Schriftenreihe des Instituts für Handelsforschung an der Universität zu Köln, 1955.

⁹⁾ C.O.P.-rapport „Efficiënte distributie van levensmiddelen”, december 1953.

Als een grossier in Amerika dit „think retail” steeds voor ogen houdt, zullen uitschakelingstendenties aldaar weinig kans krijgen. De kleinhandel concentreert zich in de Verenigde Staten trouwens veel meer op één grossier dan bij ons.

Conclusie.

Uit het bovenstaande mag niet de conclusie worden getrokken dat de organisatie van de groothandel in Nederland sterk bij de ontwikkeling ten achter is gebleven. In genen dele, maar de gehele evolutie van de handel — met name van het zelfbedieningswezen — loopt in Europa achter bij die in Amerika en dit eist bezinning op nieuwe wegen voor de groothandel.

De tendentie in de Verenigde Staten dat de gehele functie door de fabrikant wordt overgenomen, is in ons land echter nauwelijks aanwezig. Slechts bij de zelfbedieningskruideniers is deze neiging te bespeuren, maar dan nog meer ten gunste van hun eigen niet-voorraadhoudende inkoopcombinaties. De detaillist pousseert dus het produkt en verricht door zijn eigen grote afname tevens de vraag-verzamende functie.

Op het 3e Internationale Congres voor de Distributie van Levensmiddelen, in juni van dit jaar in Rome gehouden, vermeldde de heer Borgers, algemeen secretaris van het „Verband des deutschen Nahrungsmittelgroszhandels”, herhaaldelijk in zijn betoog over de Europese groothandel dat de Nederlandse groothandel „vorausgeeilt” en „vorangegangen” is.

Bij deze gerechtvaardigde lof mogen wij echter niet vergeten dat bij ons groot- en kleinhandel veelal nog teveel *tegenover* in plaats van *naast* elkaar staan, ja nog liever *met elkaar* staan in het overheersende probleem van het stimuleren van de verkoop. Concurrentie van meerdere grossiers bij dezelfde detaillist (in ons land geen uitzondering) komt in Amerika eigenlijk nooit voor. De goede grossier „thinks retail” en zo groot is dan zelfs het vertrouwen van zijn detaillist dat het „niet slechts incidenteel voorkomt” dat de kleinhandelaar met de order (genoteerd op vaste door de groothandel ter beschikking gestelde formulieren en verzonden op vaste dagen) „een getekende blanco chèque inzendt, waarop de groothandelaar het definitieve bedrag van de uitgevende order invult”; waardoor een vlot financieel verkeer mogelijk wordt ¹⁰⁾.

Vanzelfsprekend is een dergelijke vertrouwenssfeer tussen twee zakenlieden in ons land met zijn veel minder open en vertrouwensvolle mentaliteit niet te verwezenlijken. De in betekenis toenemende positie van het vrijwillig filiaalbedrijf in ons land bevordert het „think retail” trouwens ongetwijfeld. Blijkens een zeer recent onderzoek ¹¹⁾ betreffende de groothandel in kruidenierswaren hadden de 91 vrijwillig filiaalbedrijf-grossiers in 1953 met een omzet van bijna f. 300 mln. een aandeel van 42 pCt. in de totale omzet van de groothandel in kruidenierswaren (f. 710.258.000), tegenover 13 pCt. voor de 49 winkeliersinkoopverenigingen, 21 pCt. voor de 98 grossiers van overige commerciële organisaties en 24 pCt. voor de 366 overige zelfstandige groothandelaren.

Toch kunnen ook in ons land nog nieuwe wegen voor de groothandel worden bewandeld, indien de samenwerking met de detaillist hechter wordt, teneinde alle middelen uit te buiten om gezamenlijk de verkoop in beider belang zo hoog mogelijk op te voeren, derhalve het Amerikaanse „think retail” volledig indachtig.

¹⁰⁾ Rapport „Efficiënte distributie van levensmiddelen”, blz. 82.

¹¹⁾ Maandstatistiek van de binnenlandse handel, het verbruik en de prijzen, juli 1956.

De economische toestand van Belgisch Kongo in 1955

In 1955 heeft ook Belgisch Kongo weer ruim zijn deel gehad in de algemene expansiebeweging. Zowel de productiecijfers als de uitvoerstatistiek geven duidelijk de gunstige evolutie van Kongo's economie weer.

Wat bij de analyse van de cijfers uit tabel 1 bijzonder opvalt is dat Kongo in ruime mate heeft geprofiteerd van de prijsstijgingen van de exportgoederen. De toename met nagenoeg K. fr. 3 mrd. of 14,2 pCt. van de waarde van de uitvoer is inderdaad bijna uitsluitend toe te schrijven aan de prijsstijging, daar de hoeveelheden uitgevoerde goederen vergeleken met 1954 praktisch op hetzelfde peil bleven. Daarbij komt dan nog dat de waarde van de invoer zeer stabiel is gebleven, ondanks een zekere kwantitatieve toename. Hieruit volgt dan voor 1955 een bijzonder gunstige stand van de ruilvoet die volgens de statistiek van het Gouvernement-Generaal van 130,4 pCt. in 1954 gestegen is tot 145,3 pCt. in 1955. Deze tendentie heeft zich trouwens nog voortgezet tijdens de eerste maanden van 1956. In de handelsbalans, opgemaakt volgens de douanestatistiek, brengt dit een boni van K. fr. 4.410 mln. tegenover slechts K. fr. 1.941 mln. in 1954.

Zo men de in- en uitvoer van verschillende categorieën producten vergelijkt, stelt men vast dat de invoer van verbruiksgoederen voor inlanders is afgenomen, terwijl de bevoorradingsstoffen met ruim K. fr. 500 mln. toenamen. Deze wijzigingen in de structuur van de invoer

duiden op de stijging van de binnenlandse industriële productie, maar ook op het feit dat in de centra het onderscheid tussen verbruiksgoederen voor inlanders en blanken niet meer zo streng kan worden gemaakt. Wat de uitrustingsgoederen betreft is de invoer die in 1953 en in 1954 sterk daalde in 1955 op het peil van vorig jaar gehandhaafd gebleven. De invoer van andere verbruiksgoederen neemt sedert ettelijke jaren regelmatig toe. Dit duidt niet alleen op een toename van de blanke bevolking in Kongo, die op 31 december 1955 tot 97.371 gestegen was, hetzij met ongeveer 10.000 eenheden in minder dan 1 jaar, maar eveneens op de reeds aangeduide evolutie, volgens welke sommige categorieën inlanders neiging vertonen om steeds meer producten te kopen, die vroeger alleen door de blanken werden verbruikt.

Wat de uitvoer betreft, stelt men vast dat vergeleken met 1954 de delfstoffen in waarde met 16,1 pCt. toenamen, terwijl het volume nagenoeg stabiel bleef. De export van landbouwproducten steeg in waarde met 11,9 pCt. en het volume nam toe met 8,6 pCt. De uitvoer van nijverheidsproducten is nog steeds te verwaarlozen, wat dan meteen de bevestiging brengt dat Kongo nog altijd essentieel een exportland van grondstoffen en koloniale landbouwproducten gebleven is. Dit brengt er ons toe de uitvoer van de verschillende producten nader te ontleden. Zoals blijkt uit tabel 2 is de structuur van de uitvoer nagenoeg onveranderd gebleven van het ene jaar tot het andere.

TABEL 1.

De buitenlandse handel van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi

Januari	Invoer b)						Uitvoer b)				Ruilvoet c)	
	Totale hoeveelheden in tonnen	Waarde (in miljoenen franken)					Totale hoeveelheden in tonnen	Waarde (in miljoenen franken)				
		Algemene verbruiksgoederen voor inlanders	Bevoorradingsstoffen	Uitrustingsgoederen	Andere verbruiksgoederen	Totaal		Plantarische en dierl. producten	Delfstoffen	Ind. prod.		Totaal
1949.....	912.811	2.261	1.928	4.542	1.566	10.297	823.514	5.008	5.816	159	10.983	100
1950.....	879.451	1.878	2.028	3.809	1.691	9.406	909.438	6.538	6.665	175	13.378	114,9
1951.....	1.125.558	3.314	3.662	5.930	2.549	15.455	1.075.825	9.804	9.767	313	19.884	126,1
1952.....	1.513.216	3.476	4.951	8.962	2.790	20.179	1.063.311	7.742	12.107	215	20.064	117,9
1953.....	1.432.314	2.275	4.269	8.685	2.943	18.172	1.178.430	7.147	13.082	202	20.430	122,9
1954.....	1.626.462	2.811	4.838	7.347	3.116	18.539	1.347.793	7.303	12.674	293	20.269	130,4
1955 a)	1.706.414	2.515	5.381	7.339	3.234	18.952	1.386.793	8.173	14.709	262	23.143	145,3

a) Voorlopige cijfers.

b) Volgens het tijdschrift van de Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

c) Sectie Statistiek van het Gouvernement-Generaal.

TABEL 2.

Uitvoer van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi in 1954 en 1955

Producten	1954			1955		
	Tonnen	Waarde in 1.000 fr.	pCt. van de totale uitvoer-waarde)	Tonnen	Waarde in 1.000 fr.	pCt. van de totale uitvoer-waarde)
Hout	169.950	365.801	1,8	166.704	383.973	1,7
Cacao	2.795	152.331	0,8	3.478	149.700	0,7
Koffie	34.391	1.934.906	9,6	43.679	2.044.532	8,8
Rubber	22.547	409.630	2,0	26.084	796.984	3,4
Copal	7.241	71.889	0,3	7.497	77.575	0,4
Katoen	42.239	1.524.036	7,5	41.385	1.596.086	6,9
Palmoliën	237.499	2.066.783	10,2	248.703	2.251.316	9,7
Aardnotenolie	5.716	97.867	0,5	5.224	64.174	0,3
Katoenzaadolie	5.787	70.209	0,4	6.473	73.101	0,3
Mais	20.387	54.604	0,3	8.821	24.414	0,1
Urena	2.178	27.154	0,1	2.538	34.205	0,2
Cobalt (cobalthoudende producten)	13.263	2.065.023	10,2	12.243	1.973.616	8,5
Koper	226.766	6.683.599	33,1	230.770	8.041.359	34,7
Tin en ertsen	18.016	1.258.265	6,2	20.402	1.441.192	6,2
Zink	29.980	266.641	1,3	33.228	346.420	1,5
Goud, in kg	11.371	634.471	3,1	11.776	652.710	2,8
Sierdiamant, 1000 car.	628	133.135	0,7	638	652.710	0,9
Industrieel diamant, 1000 car.	11.574	731.370	3,6	12.379	996.471	4,3
Andere producten	508.575	1.676.564	8,3	529.564	1.983.151	9,6
Totaal	1.347.330	20.224.665	100	1.386.793	23.142.987	100

Bron: Statistiek van het Gouvernement-Generaal.

Voor de toch ingetreden wijzigingen brengt de evolutie van de prijsindexcijfers der voornaamste uitvoerproducten van Belgisch Kongo een duidelijke verklaring. Ondanks de gevoelige toename met 10.000 ton van de koffie-export, is de waarde met slechts K. fr. 100 mln. toegenomen. De hoge koffieprijs van 1954 en de instorting der noteringen van 1955 zijn hier natuurlijk verantwoordelijk. De rubberprijzen zijn daarentegen opmerkelijk gestegen in 1955, wat de toename van de exportwaarde met bijna K. fr. 300 mln. uitlegt. Verder dient nog de aandacht te worden gevestigd op de bijzondere plaats die het koper in de Kongolese economie inneemt. Dit metaal heeft nog zijn positie versterkt in de totale uitvoerwaarde en neemt 34,7 pCt. voor zijn rekening.

TABEL 3.

Aandeel van het koper in de export van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi

Jaren	Koperexport		Andere prod.		Totale export		pCt. van het koper in de totale export
	miljoenen franken	1949 = 100	miljoenen franken	1949 = 100	miljoenen franken	1949 = 100	
1949	2.697	100	8.286	100	10.983	100	25
1950	3.189	118	10.189	123	13.378	122	24
1951	4.739	176	15.144	183	19.883	181	24
1952	6.178	229	13.886	168	20.064	182	31
1953	6.874	255	13.556	164	20.430	186	34
1954	6.676	248	13.593	164	20.269	184	33
1955	8.041	298	15.102	182	23.143	210	34

Bron: Tijdschrift van de Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

De merkwaardige stijging met bijna K. fr. 3 mrd. van de totale exportwaarde is voor bijna de helft toe te schrijven aan het koper. Er dient nog op te worden gewezen dat, terwijl het indexcijfer (1949 = 100) van de globale exportwaarde in 1955 210 bereikte, dit van het koper 298 bedroeg. De bewering dat Kongo's voorspoed grotendeels op Katanga's koper berust, is dus geenszins overdreven en wordt dit jaar met des te meer kracht onderlijnd nu de Union Minière haar 50e verjaardag met grote luister viert. Intussen is het koper niet de enige troef gebleven waarover deze machtige maatschappij beschikt, maar groeit naast het uranium van de Shinkolobwemijn ook de belangrijkheid van de produktie van het germanium en het beryl.

TABEL 4.

Evolutie der prijsindexcijfers van de voornaamste uitgevoerde goederen (1948-1949 = 100) uit Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi

Tijdvak	Delfstoffen	Plant aardige producten	Globale index
Gemiddeld einde maand 1936-38	36,28	19,72	28,45
1948	102,50	101,22	101,88
1949	97,50	98,78	98,11
1950	116,32	121,22	118,64
1951	138,26	147,42	142,59
1952	156,98	113,60	136,40
1953	149,50	108,35	130,10
1954	142,15	117,70	130,58
1955	169,46	109,42	141,07
1955 1e kwartaal	156,84	111,98	135,62
2e kwartaal	160,65	108,61	136,04
3e kwartaal	174,70	108,97	143,60
4e kwartaal	185,66	108,13	148,99
1956 januari	188,11	107,41	149,93
februari	191,99	109,21	152,84
maart	196,73	110,42	166,91
april	192,40	112,87	114,78
mei	176,58	111,67	145,88
juni	163,43	111,97	139,09

Bron: Tijdschrift van de Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

Het feit, dat de minerale produktie geen enkele maal onderbroken werd door sociale conflicten, zoals bijv.

het geval was in de „copper belt” van Rhodesië, in Chili en in de Verenigde Staten, heeft ook in deze sector Kongo een voordeliger positie bezorgd. Hieruit mag men echter niet afleiden dat Kongo zijn koperproduktie tegen de recordnoteringen van de Londense Metal Exchange zou hebben verkocht. In feite levert de U.M.H.K. een groot deel van haar produkten ingevolge contracten op lange termijn en voert daarenboven een onafhankelijke prijspolitiek, die het best kan worden vergeleken met die, welke sedert verleden jaar wordt toegepast door de Rhodesian Selection Trust.

Over het algemeen kan dus gezegd worden dat de delfstoffenindex onder impuls van het koper sterk steeg, terwijl de plantaardige voedingsmiddelen eerder verzwakten en de nijverheidsgewassen ingevolge de gunstige conjunctuur goed georiënteerd bleven. Deze evolutie geeft de algemene stand van de wereldmarkten weer, met dien verstande, nochtans dat Kongo niet zo sterk als andere landen de weerslag ondervond van de algemene teruggang der prijzen der landbouwprodukten, omdat de zwakke produkten als cacao bijv. slechts een gering percentage vertegenwoordigen van de totale uitvoer. In dit verband dient nog te worden gewezen op de bijzondere plaats van de katoen. De export van katoen maakte in 1955 6,9 pCt. van de totale uitvoer uit, doch Kongo heeft evengoed als alle andere producenten tot nog toe van de Amerikaanse prijssteunpolitiek genoten.

De produktie.

De indexcijfers van de landbouw- en de mijnbouwproduktie zijn blijkens tabel 5 op blz. 814 in 1955 gestegen.

In de landbouwsector is het opvallend dat de Europese produktie veel sneller stijgt dan de inlandse. Het is nochtans op dit plan dat dringend inspanningen moeten worden geleverd voor de verhoging van de levensstandaard der autochtone bevolking, waarvan ongeveer 9.700.000 eenheden of 77 pCt. rechtstreeks van de landbouw leven, terwijl 2.850.000 inlanders in de buitengewoonrechtelijke centra gevestigd zijn en ingeschakeld zijn in handel, administratie en industrie.

De mijnbouwproduktie stijgt gestadig en ook in 1955 is deze weer met 4,8 pCt. toegenomen.

De opmerkelijke expansie van de industriële produktie wordt bijzonder duidelijk geïllustreerd door tabel 6.

TABEL 6.

Indexcijfers van de nijverheidsproduktie

(1947-1949 = 100)

Jaren	Voedingsprod.	Textielprod.	Scheid. prod.	Bouwnijv.	Allerlei	Totale prod.
1950	123,52	160,11	144,62	201,24	141,60	147,42
1951	146,43	327,39	153,72	244,32	174,95	179,35
1952	158,34	391,85	196,14	284,31	217,98	206,85
1953	185,73	445,58	304,48	339,35	267,17	250,45
1954	212	524,20	330,04	413,35	280,03	280
1955	237	601	412	431	309	313

Bron: Ministerie van Koloniën—Directie van de Economische Studies.

Voor 1955 valt vooral de textielsector op die ook reeds in 1954 samen met de bouwnijverheid een snelle groei had gekend.

Wat de investeringen betreft, beschikt men nog niet over de cijfers voor 1955. Van 1951 tot 1954 verliepen zij echter als tabel 7 is weergegeven.

TABEL 5.

Tijdvak	Landbouwproductie						Mijnbouw		
	Belgisch Kongo			Ruanda-Urundi			Belgisch Kongo	Ruanda-Urundi	Totaal
	Inlandse	Europ.	Totaal	Inlandse	Europ.	Totaal			
1948.....	96,1	97,2	96,2	87,1	79,7	87	99,8	94	99,6
1954.....	122,7	161,3	129	175,5	163,8	175	159,2	152,2	159
1955 a).....	126	186,8	136	177,3	164,5	177,1	166,8	160,5	166,6

a) Voorlopige cijfers.
Bron: Jaarverslag van de Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

TABEL 7.

Bruto investeringen	1951	1952	1953	1954
in miljoenen franken				
van de Staat.....	2,550	2,740	3,380	4,030
van de parastatale instellingen.....	1,810	2,450	3,390	3,150
van de particulieren.....	6,760	9,580	9,500	8,280
wijzigingen in de voorraden.....	2,180	1,900	-570	1,000
lening aan de rest van de wereld.....	2,370	-1,470	-1,700	-1,640
	15,670	15,200	14,000	14,820

Bron: Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

Reeds in 1954 ziet men dus, behalve voor de Staat, een teruggang van de investeringen, die waarschijnlijk in 1955 zal worden bevestigd.

De betalingsbalans.

Het globale saldo van 1955 is enigszins verbeterd en bedraagt K. fr. 855 mln. tegenover K. fr. 42 mln. in 1954.

TABEL 8.

De betalingsbalans sedert 1950

Jaren	Globale saldi	Saldi der lopende transacties
in miljoenen franken		
1950.....	+5.864	+3.087
1951.....	+3.722	+1.361
1952.....	+1.931	-1.801
1953.....	+ 827	-1.668
1954.....	+ 42	-1.978
1955.....	+ 855	-2.039

Bron: Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

Het negatief saldo der lopende transacties is echter ook weer toegenomen en werd als volgt bekomen:

TABEL 9.

Balans der lopende transacties in 1955

Saldo met de B.L.E.U.....	- 10.539 mln.
Saldo met de Verenigde Staten.....	+ 2.793 mln.
Saldo met de sterlingzone.....	+ 312 mln.
Saldo met andere O.E.E.S.-landen.....	+ 5.510 mln.
Saldo met de andere landen.....	+ 175 mln.
Goudverkoop der Kongoleze producenten aan de Centrale Bank.....	+ 60 mln.

Algemeen saldo..... 2.039 mln.

Bron: Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

De kapitaalbewegingen op lange termijn laten voor 1955 een positief saldo van K. fr. 2.972 mln., tegenover K. fr. 2.189 mln. in 1954.

Er dient hier nog op te worden gewezen dat voor het opmaken der betalingsbalans de douanestatistieken voor de buitenlandse handelsverrichtingen niet worden weerhouden. Deze verschillen om diverse redenen inderdaad gevoelig van de cijfers bekomen volgens de wisselstatistieken. Deze laatste geven voor 1955 een positief saldo op de handelsbalans van K. fr. 8.803 mln. tegen slechts K. fr. 4.410 mln. volgens de douanestatistieken.

Nationaal inkomen en bruto nationaal produkt.

Tabel 10 geeft de evolutie en de verdeling van Kongo's nationaal inkomen (in miljoenen franken).

TABEL 10.

	1950	1951	1952	1953	1954
Lonen der inlanders.....	5.180	7.480	8.830	10.130	10.960
Lonen der blanken.....	5.650	7.390	8.420	9.450	10.070
Lonen betaald aan buitenland.....	240	240	330	270	240
Inkomsten uit bezittingen.....	2.280	2.170	3.380	3.710	4.560
Inlandse ondernemersinkomens waarvan.....	8.310	10.250	11.700	12.120	12.650
a) uit verhandelde waren.....	3.600	4.640	4.820	4.770	5.040
b) uit niet verhandelde waren.....	4.710	5.610	6.880	7.350	7.610
Blanke ondernemersinkomens.....	1.900	2.500	2.500	2.000	2.200
Besparingen der vennootschappen (met inbegrip van nog uit te keren dividenden).....	6.010	8.250	7.510	5.200	5.040
Directe belastingen betaald door ondernemingen.....	1.230	1.310	1.420	2.040	2.070
Door buitenland ontvangen inkomens.....	-1.490	-1.510	-2.550	-240	-2.640
Nationaal inkomen.....	29.310	38.080	41.540	42.510	45.150
Onrechtstreekse belastingen (-subsidies).....	2.330	4.300	4.720	4.630	4.860
Afschrijvingen waarvan:					
Staat.....	200	210	220	240	260
ondernemingen.....	1.860	2.260	2.910	3.870	4.540
Bruto nationaal produkt.....	33.700	44.850	49.390	51.250	54.810

Bron: Centrale Bank van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi.

Vanzelfsprekend gaat het hier om schattingen en is het uiteraard moeilijk reeds in cijfers de structuur van een nog zo primitieve huishouding, die nauwelijks monetair is, uit te drukken. Speciaal dient te worden gewezen op de belangrijkheid van de post „inlandse ondernemersinkomens uit niet verhandelde waren” die nagenoeg 14 pCt. van het bruto nationaal produkt bedraagt en meer dan 18 pCt. van het nationaal inkomen.

Overheidsfinanciën.

De gewone begrotingen lieten aan de Overheid sedert ettelijke jaren belangrijke overschotten, die konden worden aangewend voor de financiering der buitengewone begroting of voor het spijzen van het Egalisatiefonds der begrotingen. De vooruitzichten voor 1955 en 1956 zijn echter minder schitterend, alhoewel nog steeds een sluitende begroting voorzien wordt.

TABEL 11.

Evolutie der overschotten sedert 1950

(in miljoenen franken)

	Voorlopige uitslagen
1950.....	567
1951.....	1.668
1952.....	1.226
1953.....	2.617
1954.....	1.902
	Vooruitzichten
1955.....	284
1956.....	3

Het Egalisatiefonds bestemd om eventuele tekorten der gewone begrotingen te dekken bedraagt K. fr. 7,4 mrd. en dekt ongeveer 82 pCt. van de gewone uitgaven voor 1955 die geschat werden op K. fr. 8.426 mln. Voor 1956 is weer een stijging der uitgaven voorzien tot K. fr. 9.921 mln.

Wat de buitengewone begroting betreft, deze voorziet voor 1956 K. fr. 9.385 mln. voor de financiering van

het Tienjarenplan en K. fr. 2.173 mln. voor andere uitgaven.

De vooruitzichten voor het Tienjarenplan duiden op een sterke verhoging der uitgaven en evolueerden sedert 1948 als volgt:

TABEL 12.

	Voor- uitzich- ten in 1948	pCt. van totaal	Voor- uitzich- ten in 1954	pCt. van totaal	Voor- uitzich- ten in 1955	pCt. van totaal
I. Economische investe- ringen	14.667	57,49	23.817	49,54	24.627	51,18
II. Sociale investeringen.	7.592	29,76	12.724	26,46	12.118	25,19
III. Landbouwontwik- keling	1.388	5,44	2.597	5,40	2.677	5,56
IV. Openbare diensten	1.865	7,31	8.938	18,60	8.692	18,07
Totaal	25.512	100,—	48.076	100,—	48.114	100,—

Van 1948 tot 1954 zijn de vooruitzichten voor het Tienjarenplan dus praktisch verdubbeld.

Tot slot van deze algemene gegevens over Kongo's economische toestand dient er nog op te worden gewezen dat wat het arbeidspotentieel betreft zich in Kongo enige spanningen en wrijvingen beginnen voor te doen. De landvlucht heeft nog niet opgehouden en de bevolking

der buitengewoonrechtelijke centra neemt nog steeds toe. Het werkloosheidsverschijnsel begint in sommige agglomeraties problemen te stellen die actieve overheids-tussenkomst vergen, terwijl in andere streken een nijpend gebrek aan werkkrachten heerst. De werkloosheids-vraagstukken zijn echter grotendeels terug te brengen tot deze die verband houden met de scholing der arbeiders. In dat opzicht zijn in Kongo sedert enkele tijd grondige wijzigingen ingetreden. Waar vroeger algemeen een extensieve tewerkstellingspolitiek werd gevoerd waarbij minder gelet werd op kwalificatie, wordt nu meer en meer selectief aangeworven. Dit verschijnsel wordt sterk aangewakkerd door de toenemende mechanisatie der bedrijven.

De technische scholing, zoals trouwens in het algemeen heel de onderwijssector, zal bijgevolg de bijzondere aandacht van de Overheid dienen gaande te maken. Vanzelfsprekend zal dit proces ook gepaard gaan met een snellere sociale evolutie, die nog in de hand wordt gewerkt door het feit dat in de politieke kringen van België de interesse voor Kongo en zijn problemen sterk is gestegen en dat de vakverenigingen van diverse strekking aldaar vaste voet hebben gevat.

Kessel-Lo.

M. H. VLOEBERGHES.

AANTEKENING

De economie van Nederlands Nieuw-Guinea in 1955

Zojuist is verschenen het rapport inzake Nederlands Nieuw-Guinea over het jaar 1955¹⁾, dat door de Nederlandse Regering is uitgebracht aan de Verenigde Naties ingevolge art. 73e van het Handvest. Aan dit rapport — dat 127 blz. en 26 bijlagen telt — is het onderstaande ontleend.

Economisch gezien behoort Nederlands Nieuw-Guinea nog tot de minst ontwikkelde gebieden ter wereld. Grotendeels leeft de inheemse bevolking in een gesloten goederenhuishouding. In hoofdzaak de kustbevolking, vooral langs de noord- en westkust, werd gedurende de laatste decennia met de westerse economie geconfronteerd en neemt in bescheiden, doch toenemende mate aan het westerse goederen- en geldverkeer deel.

De Overheid tracht de economische ontwikkeling van Nederlands Nieuw-Guinea o.a. te bevorderen door:

1. de opzet van economische projecten en streekontwikkelingsplannen;
2. agrarische en economische research;
3. landbouwvoorlichting, verstrekking van geselecteerd plantmateriaal e.d.;
4. het scheppen van basisfaciliteiten voor vestiging van productiebedrijven;
5. verbetering van lucht- en zeeverbindingen;
6. actieve loon- en prijsbeheersingspolitiek;
7. kredietverlening aan agrarische en handelsbedrijven.

Voor de verbetering van de thans nog sterk passieve handelsbalans en de verhoging van de bevolkingswelvaart bieden op langere termijn enkele economische projecten en streekontwikkelingsplannen gunstige perspectieven.

In Manokwari wordt een middelgrote houtzagerij

opgezet. Gehoopt wordt, dat in de tweede helft van 1957 met de exploitatie zal kunnen worden begonnen; het zal evenwel nog enige tijd duren alvorens dit bedrijf op volle capaciteit zal kunnen werken. Een tijdelijke zagerijinstallatie, als onderdeel van het bedrijf, zal in 1956 in werking worden gesteld. De uiteindelijke productiecapaciteit van de zagerij is voldoende om aan de binnenlandse houtbehoefte van Nederlands Nieuw-Guinea te voldoen en daarboven nog voor de export te leveren.

Het scheepsreparatiebedrijf met dwarshelling en bijbehorende werkplaatsen, dat in Manokwari wordt opgezet, nadert zijn voltooiing. Ook de uitvoering van het rijst- en veeteeltproject in de omgeving van Merauke vordert gestaag. De proefpolder was ultimo december 1955 zover gereed, dat in 1956 een gedeelte van de polder met rijst kon worden ingezaaid.

Naast de introductie van de cacao-cultuur in het kader van agrarische streekprojecten, wordt aandacht besteed aan de inschakeling van cacao in het bevolkingsladang-systeem, zomede aan de opnemings van dit gewas als integrerend onderdeel van de Nederlandse kleinlandbouwbedrijven. De voorbereiding van het voor het Mappigebied opgestelde streekontwikkelingsplan is zover gevorderd, dat in de loop van 1956 een begin kan worden gemaakt met de uitvoering. De basis van het project vormt de teelt van klapper en cacao door familiebedrijfjes.

De overige streekontwikkelingsplannen verkeren nog in een stadium van onderzoek. De in 1955 ontwikkelde activiteiten t.a.v. de agrarische en economische research houden met de plannen nauw verband. Naar de mogelijkheid van fabriekmatige bereiding van sago voor binnenlands gebruik en voor export is een onderzoek gaande.

Het binnenlands lucht- en zeevervoer werd geïntensifieerd. De plaatsen Genjem en Manokwari werden in

¹⁾ Rapport inzake Nederlands Nieuw-Guinea over het jaar 1955, publikatie van het Ministerie van Overzeese Rijksdelen en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

het luchtnet opgenomen. De frequentie van de diensten nam toe, terwijl de betalende vracht steeg van 49.224 ton/km in 1954 tot 80.837 ton/km in 1955. Het door het Gouvernement gesubsidieerde kustvaartbedrijf verzorgde met drie kustvaartuigen de aanvoer naar en de afvoer uit een aantal kleinere kustplaatsen. In totaal werd door dit bedrijf ca. 4.500 ton import- en exportgoederen vervoerd.

Door het voeren van een actieve loon- en prijsbeheersingspolitiek tracht de Overheid te voorkomen, dat een plaatselijk tekort aan arbeidskrachten een nadelige invloed gaat uitoefenen op het loonpeil, hetgeen wederom zou leiden tot prijsverhoging van goederen en diensten. Door de mogelijkheid te scheppen van vorming van een belastingvrije investeringsreserve en van vrije geldovermaking naar het buitenland, alsmede door kredietverlening aan agrarische en handelsbedrijven tracht de Overheid het particuliere bedrijfsleven te steunen.

De begroting van Nederlands Nieuw-Guinea over het jaar 1955 laat in totaal een bedrag aan uitgaven zien van f. 141.643.525 ²⁾. Aan eigen middelen zal naar raming een bedrag van f. 88.664.400 ²⁾ worden ontvangen. De bijdrage van het moederland is gesteld op f. 57.979.125. Van dit laatste bedrag dient f. 28.976.325 als bijdrage in het tekort van de gewone dienst, terwijl f. 29.002.800 dient ter dekking van de kapitaalsuitgaven.

Een deel van de kapitaalsuitgaven over de jaren 1950 t/m 1953 is gefinancierd uit de door Nederland verstrekte geldlening ad f. 40 mln. In totaal is op deze lening een bedrag van f. 26.932.100 getrokken. Na 1953 werd het niet gewenst geacht dit gebiedsdeel met verdere leningschulden te belasten en werden ook de kapitaalsuitgaven uit bijdragen van het moederland bestreden. Bij nadere overweging kwam het bovendien wenselijk voor Nederlands Nieuw-Guinea niet langer te belasten met de in de jaren 1950 t/m 1953 ontstane schuld. Besloten is deze schuld in 1955 in haar geheel af te lossen. Daartoe is op de begroting een aflossingspost opgenomen voor het totale schuldbedrag van f. 26.932.100. Voor deze uitgave wordt door Nederland een bijdrage tot hetzelfde bedrag verstrekt, welke onder de middelen is opgenomen. Door deze handeling is bereikt, dat thans niet langer een schuldverhouding met het moederland bestaat.

De handelsbalans vertoonde over 1955 in vergelijking met 1954 het volgende beeld:

jaar	invoer a) × f. 1.000	uitvoer × f. 1.000	dekkings- percentage
1954	75.136	31.150	41
1955	93.223	30.908	33

a) incl. postpakketzendingen.

Uit dit staatje blijkt, dat de uitvoer uit Nederlands Nieuw-Guinea in 1955 een kleine teruggang vertoonde in vergelijking met het voorafgaande jaar. De export van ruwe aardolie, welk produkt in 1955 83 pCt. van de totale uitvoerwaarde vertegenwoordigde, liep iets terug, terwijl bij de bevolkingsprodukten copra en krokodillenhuiden naar volume en waarde over 1955 een lager exportcijfer vertoonden dan over 1954. De export van harsen, nootmuskaat en foelie daarentegen vertoonde een opmerkelijke vooruitgang. Ook de houtuitvoer steeg aanzienlijk.

Evenals in 1954 richtte de export van bevolkings-

produkten zich vnl. op Nederland, West-Duitsland en Singapore. Naar West-Duitsland wordt vooral copra geëxporteerd, terwijl de export naar Singapore merendeels betrekking heeft op krokodillenhuiden en schelpen. De overige exportprodukten worden voor het merendeel naar Nederland verhandeld.

De invoer in Nederlands Nieuw-Guinea nam in 1955 aanmerkelijk toe in vergelijking met 1954. De toename had zowel op consumptiegoederen als op kapitaalgoederen betrekking. De concurrentie werd groter, in het bijzonder t.a.v. artikelen, welke uit Australië en de Aziatische markten worden betrokken. De handel met de nabije markten Australië, Malaya, Singapore, Hongkong en Japan nam in 1955 sterk in betekenis toe. De import uit deze gebieden tezamen steeg van ca. f. 11,3 mln. in 1954 tot ca. f. 19,9 mln. in 1955.

De verlaging van de kosten van levensonderhoud, die het gevolg was van de in 1954 tot stand gekomen wijziging van het tarief van invoerrechten, kon in 1955 behouden blijven, dank zij een intensieve overheidsbemoeienis met de prijsvorming van de middelen voor de eerste levensbehoeften. Ook de verruiming van het assortiment van importartikelen met goedkopere aanvoeren uit Aziatische landen oefende een gunstige invloed op het prijspeil uit.

Door de verlaging van het prijspeil van importgoederen en de verhoging van het nominale inkomen door salarisherzeningen en de verlaging van de belastingtarieven m.i.v. 1 januari 1954 is het reële inkomen gestegen. Dit vindt zijn weerslag in een sterke stijging van de aankoop van ge- en verbruiksgoederen door de Europese en autochtone consument.

Aangezien een goed geoutilleerd statistisch bureau ontbreekt, is het niet mogelijk het welvaartspeil der bevolking volgens de gebruikelijke statistische methodiek te meten, nog afgezien van de omstandigheid, dat de inheemse samenleving — zoals reeds gememoreerd — zelf nog grotendeels het karakter van een goederenhuishouding draagt en zich dientengevolge onttrekt aan statistische waarnemingen, die haar welvaart naar westerse maatstaven zouden willen vaststellen.

Ongetwijfeld is de betekenis van de geldhuishouding voor de inheemse bevolking van Nederlands Nieuw-Guinea gedurende de laatste jaren sterk toegenomen, voornamelijk doordat een steeds groeiend aantal Papoea's in het westers arbeidsproces wordt ingeschakeld. Dit weerspiegelt zich uiteraard in het verbruik van westerse importartikelen. Rijst, meel, vis- en vleesconserven, goedkope Aziatische textielgoederen, textielkramerijen en kramerijen vinden een groeiend afzetgebied onder de inheemse bevolking.

Het is niet mogelijk het aandeel der inheemse bevolking te berekenen voor elk geïmporteerd consumptie-artikel, temeer waar budgetstatistieken voor deze groep bezwaarlijk kunnen worden samengesteld. Wel mag men aannemen, dat voor het overgrote deel het door de Papoea's verkregen geldinkomen besteed wordt aan importartikelen en voor een gering deel slechts aan lokale produkten (groenten, fruit e.d.) en diensten.

BOEKBESPREKINGEN

De drooglegging en het in cultuur brengen van de IJsselmeerpolders

De strijd tegen het water vormt een der meest karakteristieke verschijnselen in de ontwikkeling van ons land en volk. Door alle eeuwen heen werden in ons land dijken

²⁾ In deze bedragen zijn f. 24.334.000 begrepen, die betrekking hebben op verrekningen van de diensten onderling alsmede f. 26.932.100 als buitengewone bijdrage en als aflossing van de bij het Rijk gesloten lening voor kapitaaldoeleinden. De werkelijke uitgaven en middelen bedragen derhalve resp. f. 90.377.425 en f. 32.298.300.

(Advertentie)

AMSTLEVEN

Levensverzekering

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**

aangelegd en binnenwateren droog gemalen voor behoud van ons woongebied. Soms was in dit krachtenspel het water het machtigste. De tragische stormramp in 1953 ligt ons nog vers in het geheugen. Gelukkig kunnen we echter ook op grote overwinningen terugzien. De drooglegging van de Wieringermeer en de Noordoostpolder zijn werken waarmee Nederland op zijn grootst wordt getoond.

Twee Nederlanders hebben bij deze werken grote bekendheid verworven, nl. Ir. C. Lely, de onbetwiste schepper van het plan voor de drooglegging van de Zuiderzee, en Dr. Ir. S. Smeding, de uitvoerder van de inpoldering. Vanaf het begin van dit grote inpolderingswerk tot aan het einde van zijn ambtelijke loopbaan heeft Smeding zijn beste krachten aan dit werk gegeven.

Het is daarom een gelukkige gedachte geweest om ter gelegenheid van de beëindiging van zijn ambtelijke periode hem een bundel opstellen aan te bieden, waarin de veelzijdigheid van zijn werk tot uitdrukking wordt gebracht ¹⁾. Ruim een dertigtal prominente personen, allen medewerkers van Dr. Smeding, hebben ieder op hun terrein het ontginningswerk en koloniatiewerk beschreven. Het zou ons te ver voeren om alle facetten van het inpolderingswerk, die in dit boek beschreven worden, de revue te laten passeren. Veeleer zouden wij alle belangstellenden willen aanbevelen, het boek ter hand te nemen om zelf te kunnen beleven, hoe de schrijvers de uiteraard technische onderwerpen interessant en boeiend hebben weten weer te geven.

Een buitenstaander heeft geen idee van de vele problemen die dienden te worden opgelost. Moeilijkheden en onverwachte tegenvallers bezorgden de directie van de Zuiderzeewerken soms slapeloze nachten, merkt Ir. Mesu op in zijn bijdrage. Wind en regen hadden vrij spel op de eindeloze vlakten. De invloed van het over de grond voortjachtende water was zo groot dat in korte tijd grote krekens in de bodem werden uitgeschuurd. In enkele dagen tijds waaiden soms greppels en sloten weer dicht en kon het werk van voorafaan weer worden aangepakt. Inzake de drooggevalen grond kwam men te staan voor vele biologische problemen. Tekorten aan bepaalde sporelementen veroorzaakten ziekten bij het vee, die men eerst na veel studie leerde bestrijden. De nog niet voltooide rijping en de inklinking van de bovengrond en het vrije spel van de wind eisten extra voorzieningen voor de bouw van woningen en boerderijen. De ruimtelijke indeling van de polders, de ligging van dorpen, de loop van wegen en kanalen, de groenvoorziening eisten veel overleg en studie. Het resultaat van berekeningen moest bovendien zeer voorzichtig gehanteerd worden.

De nieuwe polders zijn bij uitstek geschikt voor het nemen van proeven. Men had thans de gelegenheid de invloed van windschermen op de groei van gewassen na te gaan. De resultaten van deze proefnemingen worden in dit boek uitvoerig beschreven. Een aantal bedrijven wordt blijvend door de Staat geëxploiteerd voor het verkrijgen van gegevens omtrent de landbouw in de IJssel-

meerpolders. Deze gegevens zijn onmisbaar bij het bepalen van het beleid ten aanzien van de kolonisatie. Men denke slechts aan de bepaling van de kavelgrootte en de bedrijfsgrootte. Ir. Louwes geeft een korte beschrijving van deze „bedrijven in eigen beheer”. Ten slotte noemen we nog de bijdrage waarin Ir. De Boer de ontwikkeling van het machinale greppelen in de Noordoostpolder beschrijft.

Het is momenteel circa veertien jaar geleden dat de Noordoostpolder droog viel. Thans kan dus reeds geconstateerd worden van hoe grote betekenis de organisatie van het werk tijdens het in cultuur brengen is geweest, niet alleen voor de verhoudingen in de ontginningsperiode zelf maar ook daarna voor de vorming van de sociale verhoudingen in de normale maatschappij. Prof. Dr. Hofstee behandelt de ontwikkeling van de plattelandscultuur; Ir. Kalisvaart die van het kerkelijk leven en Ir. Veenstra de ontwikkeling van het landbouwonderwijs om slechts enkele aspecten te noemen.

De reeks van opstellen, welke voornamelijk betrekking heeft op de Noordoostpolder, wordt ten slotte besloten met een korte biografie van Dr. Ir. S. Smeding.

Kort na het verschijnen van boven beschreven boek werd ook een publikatie uitgegeven ter gelegenheid van het feit, dat het op dat tijdstip 25 jaar geleden was, dat de Wieringermeer droog viel ²⁾.

Hoewel deze polder reeds veel stof tot schrijven heeft opgeleverd is nog nimmer een algemeen samenvattende beschrijving over dit gigantische werk uitgegeven.

In een prettige schrijftrant wordt in dit werk uiteengezet, hoe men erin is geslaagd dit deel van de vroegere Zuiderzee te maken tot een vruchtbare landstreek. Er worden eigenlijk alleen maar moeilijkheden beschreven, die men tijdens de werkzaamheden steeds weer moest zien te overwinnen. Echter, het zijn juist deze onverwachte problemen, het pionierswerk, dat de technische materie zo boeiend en aantrekkelijk maakt. Stellig zal dit boek dan ook een ruime lezerskring weten te verwerven.

Het boek, dat werd samengesteld door de Directie van de Wieringermeer, behandelt in drie delen resp. het ontginnen en het in cultuur brengen der gronden, de sociaal-economische opbouw van de Wieringermeer en ten slotte de verdere ontwikkeling van de polder.

Uiteraard komen dezelfde onderwerpen als in het eerstgenoemde boek ter sprake. Aangezien de Wieringermeer 12 jaar eerder droog viel, kon in deze publikatie meer aandacht worden geschonken aan de sociale opbouw en aan de vraag in hoeverre de grondslag door de Wieringermeerdirectie gelegd aan de verwachtingen heeft voldaan. Dat in de eerste jaren veel moest worden improviséerd spreekt wel vanzelf. Aanvankelijk opgestelde plannen moesten later soms weer worden veranderd. Als grote proefpolder voor de verdere inpolderingen heeft de Wieringermeer een schat van gegevens geleverd t.a.v. velerlei zaken, welke bij het in cultuur brengen van een dergelijk nieuw gebied aan de orde komen.

¹⁾ Wording en opbouw van de Wieringermeer. Geschiedenis van de ontginning en kolonisatie van de eerste IJsselmeerpolder. H. Veenman & Zonen, Wageningen 1955, 805 blz., f. 15.

²⁾ Langs gewonnen velden. Facetten van Smedings werk. H. Veenman & Zonen, Wageningen 1954, 443 blz., f. 10,40.

Met het beëindigen van de rijkstaak ten aanzien van het in cultuur brengen van de polder in 1942 kon de totale kostenrekening worden opgemaakt. De kosten bedroegen niet minder dan circa f. 5.400 per ha, hetgeen aanzienlijk meer is dan de verkoopwaarde van een ha landbouwgrond in 1942.

Dikwijls is de drooglegging gezien als een zakelijke onderneming, waarbij tegen elkaar werden afgewogen: aan de ene zijde het kapitaal dat de Staat in het object stak en aan de andere zijde de revenuen die van het kapitaal thans worden genoten in de vorm van huren en pachten. Gemakkelijk kon dan worden becijferd, dat de eerste drooglegging met een vrij groot verlies moest worden afgesloten. De Staat was echter van mening, dat de uitvoering van de Zuiderzeewerken uit het oogpunt van algemeen belang geschiedde.

In dit boek wordt de mening verdedigd, dat nationaal-economisch gezien de aanleg en de inrichting van de Wieringermeer een uitermate voordelige belegging is geweest en men mag degenen dankbaar zijn, die destijds de aarzeling t.a.v. de uitvoering van de Zuiderzeewerken hebben overwonnen. De hier gelanceerde mening wordt door de schrijver niet bewezen door middel van berekeningen, zodat het betoog niet voor ieder even overtuigend zal zijn. Overigens, is de nationaal-economische waarde van een stuk grond wel een meetbare grootheid?

Het valt niet te ontkennen dat er bij het opbouwwerk fouten zijn gemaakt. Bekend is, dat een ander dorpenplan voor de Wieringermeer wenselijk zou zijn geweest. De drie belangrijkste dorpen liggen namelijk te dicht bij elkaar, zodat ieder dorp in zijn ontwikkeling geremd wordt door de twee andere plaatsen. Ook het gekozen systeem, een door de Regering benoemde bestuurscommissie aan het hoofd te stellen van het openbaar lichaam, belast met het vervullen van de gemeentelijke taak, heeft geen bevrediging gevonden.

Het is wel gebleken, dat de moeilijkheden, welke bij de drooglegging en het in cultuur brengen van de zoute zeebodem moesten worden opgelost, nog werden overtroffen door die, verbonden aan de sociaal-economische opbouw van het gebied. Op dit terrein, waar niet de grond, maar de mens in zijn grote verscheidenheid in het middelpunt der belangstelling stond, moest door de Directie dirigerend worden opgetreden met de hieraan verbonden complicaties in politiek en godsdienstig opzicht.

Wij hopen dat de Directie haar doel met dit boek, nl. meer bekendheid te geven aan het inpolderingswerk, zal weten te bereiken. De stof is overzichtelijk ingedeeld en aan het eind van ieder hoofdstuk vindt men bovendien een literatuuropgave ten dienste van de lezers, die nog dieper op het onderwerp wensen in te gaan. Het boek is rijk geïllustreerd en uiterlijk goed verzorgd; kortom het is een sieraad in de boekenkast.

Rotterdam.

Ir. Tj. TJEKES.

Prof. P. de Wolff: Operations Research. N.V. Uitgeverij. v.h. G. Delwel, 's-Gravenhage.

In maart van dit jaar hield Prof. De Wolff een tweetal lezingen voor de afgestudeerden van de faculteit der economische wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Deze lezingen zijn in de vorm van een brochure in druk verschenen. De Wolff toont zich opnieuw een zeer helder docent, zodat dit boekje een waardevolle aanwinst vormt voor de zich steeds uitbreidende literatuur over „operations research” (een bevredigende Nederlandse naam is nog niet gevonden).

De bedoeling van schrijver is voornamelijk door middel van systematisch gerangschikte voorbeelden de lezer een idee te geven van wat verstaan wordt onder de naam „operations research”. Hij beperkt zich groten-deels tot bedrijfseconomische vraagstukken.

De laatste paragraaf bevat een onjuiste mededeling. Met de „studiegroep waarin regelmatig bedrijfservaringen worden uitgewisseld” bedoelt schrijver de C.O.R. Van deze contactgroep is Ir. Schaafsma niet de voorzitter maar de secretaris. Voorzitter is de heer Dr. E. A. D. Breuning ten Cate.

Een zeer goed literatuuroverzicht — door schrijver in zijn overzicht niet vermeld — is de lijst door het Mathematisch Centrum toegevoegd aan de syllabus van zijn cursus „operations research”.

Rotterdam.

J. A. HARTOG.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Terwijl de gemiddelde minimum-kasreserve voor de banken gedurende het lopende tijdvak ruim f. 450 mln. bedraagt, was het tegoed der banken bij de Centrale Bank op 3 september jl. in feite slechts f. 388 mln. groot, hetgeen uiteraard met een krappe geldmarktsituatie gepaard ging.

Naast de ultimo en de steeds voortgaande deviezenafvloeiing vormde vooral de overdracht van belastingpenningen aan het Rijk de oorzaak van onttrekkingen aan de banken. Deze belastingbetalingen zijn inmiddels nog slechts kinderspel vergeleken met de bedragen, die de komende maanden aan de fiscus moeten worden geofferd. In geldmarktcringen ziet men daarom de huidige krappe marktsituatie bepaald niet als een ééndagsvlieg.

De krapte uitte zich o.a. in een marktdiscounto van 3 pCt. voor schatkistpapier met 2 en 3 maanden resterende looptijd en in een rentevoet van $3\frac{1}{2}$ à $3\frac{5}{8}$ pCt. voor gemeentelijke kasgeldleningen. De callgeldrente bleef weliswaar officieel op $1\frac{1}{2}$ pCt. gehandhaafd, doch praktisch was slechts enig call „fixe” te krijgen à $2\frac{1}{2}$ pCt. per jaar.

De kapitaalmarkt.

Onopgemerkt ging de afgelopen week op de Amsterdamse aandelenmarkt een somber jubileum voorbij. Op 6 september was het nl. één jaar geleden, dat het A.N.P.-C.B.S. algemeen koersgemiddelde zijn na-oorlogse hoogterecord van 239,7 bereikte. De stijgende trend der Nederlandse aandelenkoersen kwam toen tot stilstand en werd vervangen door een horizontale trend, met daaromheen schommelingen van niet al te grote amplitude. Enige dalen en toppen in de periode september 1955 tot september 1956 bij genoemd koersindexcijfer waren achtereenvolgens: 202,7 (28 oktober 1955), 225,7 (3 januari 1956), 204,2 (14 februari 1956), 238,2 (7 mei 1956), 212,0 (8 juni 1956) en 231,8 (26 juli 1956). De laatste stand van dit gemiddelde, 214 per 7 september 1956, lag dicht bij het laagste dan bij het hoogste punt van het betreffende tijdvak, zulks ondanks het feit dat er de afgelopen week nogal enig optimisme heerste — achteraf ten onrechte — over het vinden van een compromis inzake het Suezconflict.

Het overheersen van politieke invloeden op de hoogte van het aandelenkoersniveau was een der kenmerken van genoemde periode; economische factoren waren slechts secundair. De afgelopen week werd dit wederom

geïllustreerd door het geringe effect van de zeer gunstige cijfers der Koninklijke over het eerste halfjaar 1956 (omzet + 12 pCt., winst + 19 pCt. t.o.v. het eerste halfjaar 1955).

Onredelijk is het in aanmerking nemen van politieke factoren bij de aandelenkoersen overigens geenszins. Een notoir voorbeeld hiervan vormen de Indonesische fondsen; in een groeiend aantal gevallen wordt de laatste tijd melding gemaakt van de ondergang van vroeger bloeiende daar te lande werkzame ondernemingen, waarbij meestal weinig of niets van het aandelenkapitaal wordt gered.

In de obligatiesector slaagde gedurende de verslagweek een tweetal provinciale 4½ pCt. obligatie-emissies (Gelderland en Zuid-Holland). Met de gemeente-emissies 's-Gravenhage en Enschede was het echter mis; in deze gevallen bleven de emitterende banken met een aantal stukken zitten. In 1952, toen zulks ook — en wel op grotere schaal — voorkwam, werden dergelijke onverteerde brokken met behulp van voorfinanciering door grote institutionele beleggers genomen. Thans geschiedt dit niet; de geldmarktsituatie is momenteel zodanig (o.a. door het feit, dat de Staat thans 3 pCt. 3 maandspromessen afgeeft), dat de banken thans geen spotgoedkoop krediet voor dergelijke financieringstransacties meer aan de institutionele beleggers verstrekken; voorfinanciering is voor deze laatste op de huidige condities daarvoor niet lonend.

Het einde van de gemeentelijke emissiestroom is hiermede in zichte van de gemeentelijke emissiestroom is hiermede in zichte van de vraag is: wat nu? Als „oplossingen” worden wel aanbevolen de afschaffing van het rentegamma en verruiming van de voorschriften tot beperking der kortlopende gemeentefinanciering. Het laatste zou neerkomen op financiering van woningbouw door geldcreatie, uit monetair oogpunt een gruwel; het eerste zou aan de politieke meningsverschillen nog een nieuw toevoegen.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	24 aug. 1956	31 aug. 1956	7 sept. 1956
Algemeen		216,6	209,4	214,0
Internat. concerns		291,8	279,9	286,8
Industrie		167,4	164,2	165,7
Scheepvaart		168,5	166,7	169,9
Banken		142,3	141,2	141,2
Indon. aand.		110,6	106,3	111,6

Aandelen

Kon. Petroleum	794	772	789½
Unilever	407¼	386	394
Philips	288¼	275¼	280½
A.K.U.	255½	240½	250½
Kon. N. Hoogovens	341	334	337
Van Gelder Zn.	245	237	235
H.A.L.	194	191½	194
Amsterd. Rubber	80¼	73	84¼
H.V.A.	105¾	99¾	106

	24 aug. 1956	31 aug. 1956	7 sept. 1956
Staatsfondsen			
2½ pCt. N.W.S.	71	71¼	72¾
3-3½ pCt. 1947	91	90½	90½
3½ pCt. 1955 I	90	89	88½
3 pCt. Grootboek 1946	90	89¼	89
3 pCt. Dollarlening	93%	91½	93½
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	91	90	91
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	88	88	84½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	93	92½	93
3½ pCt. Philips 1948	94½	93¾	94½
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	86¾	86	85½

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

PRODUKTIE-INDEXCIJFERS 1)
(1949 = 100)

Omschrijving	Jaargemiddelde		1955			1956		
	1954	1955	april	mei	juni	april	mei	juni
Aantal arbeidsdagen in de betrokken maand 2)	23½	23½	22	21	24	22	23	23½
Algemene indexcijfers van de nijverheid 3)								
Algemene produktie-index	141	151	132	147	161	152	166	167
Gemiddelde dagproduktie 4)	141	151	141	164	158	162	170	167
Indexcijfers per bedrijfsklasse:								
Bouwmaterialen en aardewerk	129	135	101	144	162	136	161	166
Chemische nijverheid (excl. aardolieprodukten)	143	152	140	150	158	151	158	169
Leder- en rubbernijverheid	120	123	116	117	131	120	131	137
Mijnbouw	108	102	95	100	109	104	108	113
Metaalnijverheid	166	186	165	181	206	195	207	212
Papierindustrie	156	164	159	144	180	160	171	170
Textielnijverheid	138	141	133	132	142	130	—	—
Gas, elektriciteit en water	155	164	161	152	143	167	164	160
Voedings- en genotmiddelenindustrie	123	129	100	130	144	126	146	145

1) Bron: C.B.S.

2) Onder arbeidsdagen worden verstaan alle dagen, met uitzondering van de zondagen, Nieuwjaarsdag, 2e Paasdag, Hemelvaartsdag, 2e Pinksterdag en de beide Kerstdagen. Zaterdagen zijn als halve dagen geteld.

3) Excl. bouwnijverheid.

4) Berekend door het algemeen indexcijfer te delen door het verhoudingsgetal van het aantal arbeidsdagen in de betrokken maand en het gemiddelde aantal arbeidsdagen van 23½ in 1949.

WERKLOOSHEID 1) 2)

Maand	Totaal aantal werklozen	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
30 juli 1955	30.100	8.800	4.000	5.700
31 aug. 1955	28.100	8.200	2.500	5.200
30 sept. 1955	26.800	6.400	1.700	5.000
31 okt. 1955	26.600	7.000	2.400	5.400
30 nov. 1955	36.000	9.300	6.100	6.900
31 dec. 1955	52.100	14.800	11.500	10.300
31 jan. 1955	53.900	13.600	10.200	5.100
29 febr. 1956	59.200	15.000	12.400	5.800
31 mrt. 1956	32.500	6.200	3.300	2.500
30 april 1956	24.500	3.400	2.400	1.700
31 mei 1955	18.400	2.400	1.100	1.200
30 juni 1956	18.800	2.500	2.100	1.200
31 juli 1956	21.100	4.400	1.700	1.500

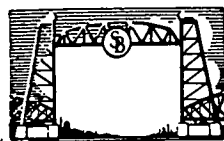
1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) Gegevens van arbeidsbureaus; afgerond op honderdtallen.

WILT U GAAN ADVERTEREN IN

„Economisch-
Statistische
Berichten” ?

Vraag U dan eens vrijblijvend onze advertentietarieven, of laat een onzer eens bij U langs komen.

Adv. Afd. „Economisch-Statistische Berichten” Postbus 42,
Schiedam, Tel. 68300 toestel 9 of 1

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Gevestigd te Rotterdam

KANTOREN IN AMSTERDAM, ROTTERDAM, DEN HAAG
EN ANDERE PLAATSEN IN DEN LANDE

**Abonneert U op
DE ECONOMIST**

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor stu-
denten f 19.—; fr. per post
f 20.10.

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgever

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 augustus 1956

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen .. f	76.859.499,14	Kapitaal	f 49.000.000,—
Nederlands		Reserve	20.500.000,—
Schatkistpapier ..	437.900.000,—	Bouwreserve	1.000.000,—
Ander Overheidspapier ..	76.747.528,12	Deposito's op Termijn ..	292.544.474,10
Wissels	21.110.288,37	Crediteuren	741.363.980,33
Bankiers in Binnen- en Buitenland	31.980.725,98	Geaccepteerde Wissels ..	1.002.472,14
Effecten, Syndicaten en Waarden	63.469.481,74	Door Derden Geaccepteerd	1.138.571,64
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten ..	31.075.221,05	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	36.535.064,19
Debiteuren	392.422.342,89		
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	6.519.475,11		
Gebouwen	5.000.000,—		
	<u>f 1.143.084.562,40</u>		<u>f 1.143.084.562,40</u>

GROTE SIGARENFABRIEK ZOEKT

SALESPROMOTOR

Brieven onder no. E.-S.B. 34-1, Bur. v.d. blad,
Postbus 42, Schiedam.

Bij de dienst Verkeersonderzoek van de Rijks-
waterstaat ter standplaats Den Haag kan ge-
plaatst worden een

**CIVIEL INGENIEUR, ECONOOM
OF WISKUNDIGE**

Taak: organiseren van verkeersonderzoeken (verkeers-
tellingen, oorsprong- en bestemmingsonderzoeken, snel-
heidsmetingen, gedrag van het verkeer, verkeersongeval-
len e.a.), bewerken van de gegevens op statistische
grondslag, ontwikkelen van apparaten voor verkeers-
onderzoek. Ervaring op dit gebied strekt tot aanbeve-
ling. Speciale ervaring op het gebied van de statistische
analyses is gewenst. Vereist: Academische opleiding.
Salaris afhankelijk van ervaring en leeftijd. Soll. te
richten tot de Directeur van de Centrale Personeelsdienst
onder Z/1411-/602 (in linker bovenhoek env. en brief),
Bezuidenhoutseweg 15, Den Haag.

**DE NEDERLANDSE
PARTICIPATIE MAATSCHAPPIJ N.V.
te AMSTERDAM**

wenst over te gaan tot aanstelling
van een

MEDEWERKER

Gezocht wordt een ervaren kracht, die
in staat is zich spoedig in te werken
in de onderwerpen, welke zich bij de
belegging in aandelen van onder-
nemingen voordoen.

Gegadigden moeten tot zelfstandig
werken in staat zijn en een zodanige
vooropleiding hebben genoten, dat zij
over de bedrijfssituatie bij onderne-
mingen en hun rentabiliteit verant-
woorde rapporten kunnen opstellen.
Voltooid studie in de vakken, welke
voor deze werkzaamheden van belang
zijn, strekt tot aanbeveling.

Leeftijd bij voorkeur niet boven 35 jaar.
Kandidaten zullen eventueel worden
uitgenodigd voor een psychologisch
onderzoek.

Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven
brieven met volledige inlichtingen over leef-
tijd, opleiding en praktijk en vergezeld van
twee recente pasfoto's (van voren en opzij)
voor 21 sept. a.s. aan de **Nederlandsche
Stichting voor Psychotechniek**, Witte-
vrouwenkade 6, Utrecht, onder nummer
E.-S.B.22445.

BLIJF BIJ — LEES DE E.-S.B.!